

लेरवक -
कृति तीन सप्ताह
ता. के. चोपडे.

३३१

श्री वीर ग्रंथ माला इसायाली
संपादक आ. भा. मगद्म विशारद

दुसऱ्या आवृत्तीचे दोन शब्द.

माझे हे पुस्तक वाचून पुष्कळांना असें वाटते की 'चौपडे यांना सारे जग जैनमयच दिसते.' आणि त्यांना आमचे काही अभिमानगृह्य जैन धर्म-विषयार होकारदी देतात. पण त्यांना माझा असा प्रश्न आहे की—हे पुस्तक प्रसिद्ध होऊन एक वर्ष होऊन मेणे पण टीकाकांगांनी एका ओटीचेही संडन केले नाही! केवळांही सत्याचाच विजय होणार आहे. कोव्हापूरला पूर्वी म. गांधी आख्यावेळी जीं भाषणे क्षाली त्यांत पं. घासीलाल द्वाणतात—“असिल विश्वात राष्ट्रीयर्थम् होण्यासारवा असेल तर तो जैनधर्मत आहे. कारण उर्बंधमांचे तिरीक्षण केत्यास जैनधर्म हा वृक्ष व इतर धर्म त्याच्या शाखा शौभतील. आणि हीच उपमा नोंग आहे” (जैन आणि ब्राह्मण पृष्ठ १८) असा सर्वेन्द्र सार्वधर्म सोहून जैनांगी हिंदू बनावै हे द्वाणे आश्रयाचे नव्है काय?

दानशूर, धर्मवीर आणि धर्मप्रेमी जैन वधूहो! जैनसमाज धनेक आहे. दानशूरांत त्याची चोरीकडे कीर्ती आहे. प्रतिवर्षी लालो, रुपये तुमचे दानधर्म कार्यात खर्च होतात, परंतु जोपर्यंत तुम्ही शास्त्रदानांत सर्वं करणार नाहीं तोपर्यंत जैनांची फर्धीही उक्तति होणार नाहीं. शास्त्रदान कार शेष आहे. अभिन्या पूर्वाचार्यांनी जर शाळें लिहून टेकिली नसती, तर आज जगांत आमची किंवत कवडीमोल ठरली असती. झगूनच सर्वेभुत अशा जैनशास्त्राचे रक्षण करणे हा आवकांचा मुख्य धर्म आहे. काळ-परिस्थितीला अनुसरून जिनवाणी प्रकाशनाची एक मोठी संस्था असणे जरुर होते. पण तिकडे सुमाजाचे फारसे लक्ष जात नाहीं. सांगलीचे श्री. वी. वी. पाटील वकील व व्हीरप्रभमालेचे श्री. मगदूम यांनी अत्यंत कल्ककलीने हे कार्यं चालविले आहे. अशा धर्मप्रसारक कार्यात तनमन धनानें प्रत्येकांनी मदत देणे हे कर्तव्य आहे.

माझी आजपर्यंत दहा बारा पुस्तके आवकांच्या मदतीवरच प्रसिद्ध झालेली आहेत. आणखी वरीच पुस्तके मोठ्या परिश्रमाने मी लिहून तयार केली आहेत. सर्वांनी उदार बुद्धांने साद्य दिल्यासच ती पुस्तके प्रसिद्ध करता येतील. कार्याचे महत्व ओळखून दान करणारे फारच विरळा आहेत. लेख-कांच्या कृतीचे चीज करणे व त्यांना प्रोफेशन देणे या गोष्टीकडे आवकांचे लक्ष जाईल अशी आशा बालगीत आहे.

मिलवडी, ता. १७।८।४५.

कीर्तनसप्राट चौपडे

लेखकाचे चार शब्द.

सध्याच्या बिकेट परिस्थितीत जातीजातीत वैमनस्य वाढूं नये, देश-हिताच्या दृष्टीने एकी असावी, हे द्वाणणे अयोरय आहे, असे कोणीच द्वाणणार नाही. परंतु त्यांना आपुर्णा देश हिंदुमय ब्रह्मा असे वाटते, त्यांच्याकरितां अशाच लिखाणाची जरूरी आहे. त्यांना खरोखरीच देशहिताकरितां एकीच करायची आहे, त्यांना 'जैन हे हिंदू आहेत' असे अडाहासाने द्वाणण्याने कारणच नाही. केवळ जात्यंधतेने जे हिंदुसंघटनेच्या भरीस पडले आहेत, त्यांच्याकरितांच माझे हे लिखाण आहे. गेल्या दीड हजार वर्षांत हिंदूनी जैनाशी जें वर्तन केले आहे, त्याची स्मृति शाली द्वाणजे कोणीही विचारी मनुष्य हिंदूपासून चार पावळे दूरच राहील. हिंदूना खरी तलमल देशोद्धाराची नमून हिंदुसंघटनेची आहे. तसेच नसते तर त्यांना 'हिंदू' या जातिवाचक नांवाचाच कां मोह पडावा ? भारतीय संघटनेच्या नांवाखाली 'भारतीय' द्वाणुन सर्वच जाती एका निशाणाखाली एकत्र येऊ शकणार नाहीत काय ? परंतु त्यांच्या अंतःकरणात तो वर्द्धनव नाही त्यांच्याकरितां प्रतिकारात्मक अशा लिखाणाची जरूरी असल्याने हे पुस्तक बाचून कल्पना येईलच !

हिंदू द्वाणतात 'जैन हे हिंदू आहेत.' पण मी द्वाणतो जैन हे तर हिंदू नाहीतच, पण हिंदू हेच एकेकाळी जैन होते. या करितां आप्ही जातवार द्वाणजे—मराठा क्षत्रिय, रजपूत क्षत्रिय, लिंगाहैत, गुजराथी, कलार, लाड, कासर, भावतार, अग्रवाळे, चितोडे वाणी, श्रामाळी, विणकारी, भाटे, लुगावा, वाणिथा, चौधरी, भोजक हित्यादि जातीचा श्रोटक हितिहास देऊन आमचे द्वाणणे उिद्ध करून दाखविले आहे. अर्पांतच येवढ्या लक्षणशा पुस्तकात पूर्णपणे जातवार हितिहास देऊ येणे शक्य नसल्यामुळे कोणी गैरकमज करून घेऊ नये, जिशासू बाचकांनी खुलासा विचारल्यास आप्ही जरूर ती माहिती कळविण्यास तयार आहोत.

हिंदू धर्मजे वैदिक आणि वैदिक धारणे ब्राह्मण, अशी एक संगठ कृत अट्टव्यास अतिशयोक्ति होत नाही. हिंदूच्या उदाचांतचा इतिहास ऐतिहास नाहलाजाने जेस सत्यकथन करावे लागले आहे स्वावदल कोणीही चारीही आक्षमांडा दोष देणार नाही अशी अपेक्षा बाळगतो.

‘जैन आणि हिंदु’ या विभावरीढ पुस्कळ्यांची माहिती मी एकत्र जमवून ठेविली होती ती संगतवार लिहून काढून पुस्तकलूपानें प्रसिद्ध करण्याचावत श्री. मगदूम यांनी पुस्कळ परिश्रम घेतले आहेत. मी कीर्तनासाठी महाराष्ट्रात ज्या ज्या भागांत जातो त्या प्रत्येक ठिकाणी श्री. मगदूम यांच्या कार्यवद्दल अत्यंत आदर दिसून येतो व वीरग्रंथमालेची आजपर्यंतची पुस्तके चांगलीच लोकप्रिय झाल्याचें आढळून येते. आपल्या मालेतून माझे एकादेश पुस्तक प्रसिद्ध करण्याची त्यांची इच्छा पाहून मला अत्यंत समाधान वाटले व मी माझे हे लिखाण त्यांच्या स्वधीन कंले. श्री. मगदूम यांनी हे पुस्तक अंतर्बाही सुंदर करण्याचा प्रयत्न केला आहे व असल्या विकट परिस्थितीतही जैन वाडमयप्रसार चालविला आहे याशहल कोणीही त्याचे कौतुक केल्यावाच्यून राहणार नाही.

जैनसमाजांत जागृति व्हावयाची असेल तर वाडमयप्रसाराच्या कार्यरुद्दे सर्वांनी लक्ष दिले पाहिजे. धनिकांनी या महरकार्याकडे लक्ष दिल्यास ही प्रथमाला नांव पेण्यासारखे कार्य करील अशी मला पूर्ण खात्री आहे.

हे पुस्तक लिहिलांना मला ज्या ज्या लेखकांच्या लिखाणांचा उपयोग झाला आंदे त्या सर्व लेखकांचे आभार मानून हे चर चब्द पुरे करतो.

आपला,
तात्या केशव चोपडे,
भिलवडीकर.

धीरोत्तरगाथ नमः

जैन आणि हिंदु

प्रस्ताविक—

जैन हे हिंदु आहेत काय ? असा जो वाद आज वरेच दिवस चालू होता त्याला ज्या त्या वेळी योग्य उत्तरे देऊन जैन विद्वानांनी हा वाद मिटविला आहे. तथापि मधून मधून हे वादाचे वाढल उठलेच ! किलोस्कर मासिकाच्या सन १९३६ च्या फेब्रुवारीच्या अंकांत वॅ. सावरकरांनी “जैन हे हिंदूच आहेत, पण कोणत्या अर्थी ?” या मध्याखाली एक लेख लिहिला आहे; आणि जैन हे हिंदूच आहेत असे भाष्यक्रिप्याचा प्रयत्न केला आहे. उदर लखावदल प्रथम योडाता विचार करून नंतर जैन हे तर हिंदू नाहीतच परंतु हिंदु हेच एकेकाळी कसे जैनघर्मी होते, हे सप्रमाण दाखल्याचा आशी प्रयत्न केला आहे.

वॅ. सावरकर दाणतात की—“हिंदु कोण ?”

हे कट्टर हिंदूला जेथे सांगता येणार नाही तेथे संशयात्म्याना करू पट्टू पक्कार ? शणूनच त्यांनी स्टोक दिला आहे की—

आस्तिधु लिखुपर्यंता यस्य भारत भूमिका ।

पितॄभूः पुण्यभूच्यै स वै हिंदुरिते स्मृतः ॥

लेखक दाणतात की, प्रथेक हिंदूला टॉडगाट होईपर्यंत या व्याख्येचा प्रचार केला पाहिज आणि सुदैवाने हीच व्याख्या इसराज, अद्वार्द आणि मद्वासभा इत्यादिकांनी अंगिकारिली आहे; येथे अशी शंका येते की, हा क्षांक कोणत्या ग्रंथाधारे दिला आहे ? जर ग्रंथामध्ये सत्सिधु असे संबोधिले आहे दाणव्ये तर सत्सिधु क्षणज सात नद्या कोणत्या ? ही शंका अनेकांची आहे. भागलपूरच्या गंगा मासिकाच्या ‘पुरातत्वांक’ जानेवारी १९३६ च्या

अंकांत पान १०८ वर लेखक द्वाणतात—‘सप्त सिंधवः’ यामध्ये सात नद्या आल्या आहेत, पण नद्या तर अनेक आहेत. शिवाय पुराणकाळी लिंगु याचा अर्थ समुद्र असा प्रचलित आडे. पुढे सप्तसिंधु द्वाणजे सप्त नद्या असा अर्थ करू लागले. यावरून लिंगु या शब्दाचा या देशाच्या नांवार्दी प्राचीन संबंध नसून जैन शास्त्राप्रमाणे भगवान् वृथपकाळी आर्यावर्त हेच नांव या देशाला होते. पुढे चक्रवर्ती भरताच्या नांवाने भरतखंड द्वाणजे त्याच्या राज्याला खंडच नाही तो भरतखंड असे नांव पडले, यात वैदिकांचा कोणताच संबंध नाही. कारण मिथुपलीकडच्या देशाला सिंधुस्थान नांव पडले द्वाणवै, तर वरील श्लाक वेदात येणे शक्य नाही. वेद अनादि आहेत असे तर द्वाणता, मग सिंधु द्वाणजे हिंदु हे क्षणणे राहिले कोटे? ता. १०-१२-३५ च्या केतरीच्या अंकांत श्री. भोपटकर लिहितात—“हिंदुस्तानांत ज्यांचा जन्म शाळा तो हिंदुच समजाना, भय तो कोणत्याही धर्मात तो जन्मो.” यावरून खिश्चन व मुसलमान यांगाही हिंदु द्वाणवै लागेल, याची काय काढ? खिश्चन व मुसलमान यांना जर दिंदु म्हणण्यांत येत नाही, तर जैनानाच हिंदु म्हणण्याचा अडाहात कां घरावा? यावरून पहाता वरील श्लोकाचारे हिंदूची व्याख्या समाधानकारक ठरत नाही. आतां त्या श्लोकाचा खरा अर्थ काढ तो नाहूं. या श्लोकांत ‘पुण्यभूमि’ असे झटले आहे. यावरून तो काळ कोणता असावा याचा विचार केल्यात तो काळ वैदिक धर्माचा खास ठरत नाही! कारण ज्या काळांत आणि ज्या देशांत अश्वेष, नरमेष करून आणि पशुवली व नरवली देऊन यशयाग होत असतील, हिसंनें जेंये लाखो जीवांवै नित्य रक्त सांडत असेल आणि रक्ताच्या नद्या बहात असतील त्या भूमीला जर कोणी पुण्यभूमी म्हणू लागेल तर नरकभूमीची व्याख्या काय करणा? इ माशा बै. सातरकरंना व त्याच्या जातभाईना एक सवाल आहे। अष ज्या देशांत हिंत नाही, रक्तपात नाही, रंजे दयावर्माने वागत उ नीर तीव पुण्यभूमी द्वाय !

वरील श्लोकांत 'भारत भूमिका' असें हाटले आहे. चक्रवर्ति भरत या जैन राजाच्या नांवाने संबोधलेल्या या देशालाच भारत असें नांव असल्यामुळे चरील श्लोकावर वैदिकांचा काढीचाही इक्क पोंचत नाही. येथे एक गोष्ट लक्षांत ठेवण्यासारखी आहे की—जगातील अनेक देशांत हा भारतवर्षाने निर्मातीहारी असून त्यात जैन हेच खेरे शाकाहारी आहेत. वाहरच्या कुठल्याही शाकाहारी संस्कृतीच्या देशांतून जैनलोक येद्ये आलेले नाहीत, यावरून जैन हेच खेरे मासतीव आहेत. मग त्यांना हिंदु कसे झाणतां ?

वैरिस्टर साहेब लिहितात की—“जैन ही गोष्ट कालत्रयीहि नाकारणार नाहीत की, भारत भूमिकाच त्यांची पितृभूमि होय ! फार काय वैदिक आणि जैन ही एकाच आर्य वैशाची औरड संतति होय.” इ एक नवीनन शोध लाऊलेला दिसतो आहे. जैन हे नास्तिक ! त्यांच्या नाशासाठी तर शंकराचार्यांचा अवतार ज्ञाल; कुमारिलमद्वाने सुधन्वा राजाच्या दरबारांत कपटगेंविजयपत्र मिळविले; मदुरेला जैनांना घाण्यांत घालूळ गाळले; असा ज्या इतिहासप्रसिद्ध गोष्टी आहेत त्या खांच्याच काय ! गेल्या दीडदोन इंजार वर्षाचा इतिहास पाहिला तर जैनांचा छळ, कत्तल आणि कपट-करस्थाने यापेक्षां दुसरे कांहीं दिसून येईल काय ! आणि अशाप्रकारे हूऱ्युद्दीनाने जैनांचा सदैव छळ करणारे वैदिक आणि जैन हे एकाच आर्यवैशाची संतति आहे, हे कोणत्या आधारावर सावरकरानी लिहिले आहे हे एक सावरकरच जाणोत !

जैन आणि वैदिक हे जर एकच होते तर इतका छळ व रक्तगत कांकेला ! प्रकाश आणि अंधःकार किंवा आकाश व पाताळ यामधील अंतर सांगतां येईल. परंतु जैन आणि वैदिक यांच्यामधील अंतर सांगतां येणार नाही, इतका फरक दोन्ही घर्मीत दिसून येतो. असें असतां दोन्ही घर्म एकाच आर्याची औरस संतति स्थानें म्हणजे पाप आणि पुण्य यात फरक नाहीच महात्म्याप्रमाणे होणार आहे. जैनांचा सिद्धांत तर वैदिकांचा वंदांत; जैन सृष्टिकर्ता न मानणारे, तर वैदिक ईश्वरवादी; जैन अहिंसक तर वैदिक

यशांत पशुहिंसा करणारे; अशा प्रत्येक गोष्टींत दोन्ही धर्माचे विवाभिन्न
एवढे सख्य असतां दोन्ही धर्म एकच करें ।

पुढे ते लिहितात कों—“ जो वेद प्रमाण मानतो तोच हिंदु असे
समजण्याची चूक आलेला चोचीच झालेली आहे. ” सावरकरांडे हे एहे
कशाकरितां आहत हैं बहुतेकांच्या घ्याणी आले असेलच ! यात फार मोठे
मग भरले आंह, वास्तविक पाहतां ही त्यांची चूक मुळीच झाली नाही.
ज्यावेळी वेद जाणणारा तोच हिंदु असे लोक जाणत होते, त्यावेळी तें खोरेच
होते; आणि आजही तेच खोरे आंह. सावरकरांचा अंतस्थ हेतु तरी काय
असावा ? वेद मानणारा तोच हिंदु म्हणणे जरूर आहे, परंतु तसें उघड.
म्हणावे तर जे जैन जाग्रयांत सांपऱ्याले आहत ते बाहेर पडतील; म्हणून तर ही
फसवणूक आहे. ‘ एक हिंदु देश, एक हिंदु देव, एक हिंदु धर्म, एक हिंदु
जात, एक हिंदु भाषा, ’ (केलरी ता. दा. ३४७) अर्चे म्हणणोर बॅ. सावरकर
आपली कोणत्या दृष्टीने चूक झाली आहे, झाणत असतील याचा प्रत्येकांनी
विचार करावा.

जीनांना अवहारांत हिंदु झणतात. कारण त्यांची लम्बे वैष्णवाशी
द्योतात. पण धर्मदृष्ट्या हे म्हणणे युक्त होणार नाही. ज्याअर्थी वेदाला मानणारा
तोच हिंदु समजावा असें हिंदुधर्मानें म्हटले आहे, त्याअर्थी आज आपला
मतलव साधण्यासाठी हिंदुधर्माची फेर व्याख्या करणारे तुम्ही कोण ? (पहा
लो. टिळकांची धर्मामते १४६) हिंदुधर्माचे लक्षण या सदराखालीं म्हणतात
की—“ निःभेद्यस किंवा मोक्ष हे मानव जातीचे परमसाध्य प्राप्त करून घेण्या
करितां समाजाला स्वारथ्य लाभावे, त्याचे धारण, पोषण आणि अभ्युदय झाचा
असा प्रयत्न धर्म करीत असल्यासुलेच ‘ यतोऽम्भुदय निःभेद्यस् तिर्द्धः च
धर्मः ’ अशी धर्माची व्याख्या कणादानें केली आहे. सर्व मानवजातीच्या
ऐश्विक व पारमार्थिक सुखासाठी अवतीर्ण झालेला हा जो धर्म तो वेदानां
प्रणित केल्यासुलेच त्याला वैदिक धर्म म्हणतात. व हिंदुस्थानांतील लोकांनी त्याहा
धर्माचा स्वीकार केलेला असत्यासुलेच त्याचा ‘ हिंदुधर्म ’ अशी संज्ञा आहे. ”

महान् । तरीक्या देव हवाया वैद्यांशी वसलाच महणून समजावें व वेदाला फाटा दिला को हिंदुधर्म हा एखाचा राष्ट्राचा

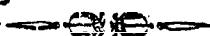
पुढे पान १४९ वर महणतात 'आगचा हिंदुधर्म हा एखाचा राष्ट्राचा किंवा जाती इत्यत तो सर्व जगाचा आहे, इतर धर्म हे केवळ धर्म नसून पंथ आहेत, '

यावरून वैदिक धर्माचा प्रसार व्हाचा आणि निदान भारतात तरी एकच वेदधर्म असावा महणून या सर्वांची सारखी खटपट सुरुं असल्याचे सिद्ध होते. या ना त्या उपायांने कौणिकडून तरी आपले जाळे कसे पुरतां येईल, हाच त्यांचा एकमेव प्रयत्न सुरुं आहे. यांची भाषा वेगळी आणि हेतु वेगळा, हा अनुभव कोणाला नाही ! महणूनच आम्ही विचारतो की— 'प्रामाण्य गुद्धिवेदेषु' अशी हिंदुधर्मांची लो, टिळकांनी केलेली व्याख्या खोटीच काय ? नसल्यास अशी फसवेगिरी कां ?

हिंदु महावृन घेण्यात आपला कांदी धर्म बुडत नाही, किंवा आपण कांदी धर्मश्रष्ट हात नाही, असे जैनांना वाटावें, महणून यांची वरोपचारी भाषा वेगळी आहे. एकदां कां या जैनांची हिंदु महणून नोंद शाळी महणजे 'हिंदु महणज वैदिक आणि वैदिक महणज हिंदु' ही भूमिका तर पूर्वीच तयार करून ठेविली आहे. वेद मानणारे ते हिंदु ही सांन्या जगाची समजूत आहे, मग हा हिंदुधर्माचा टेक्मार्क अथवा धर्मविन्द कसें दूर करणार ! रुढी ही फार बलवत्तर असते. वै. सायरकरांचा हेतु सुत्य असेल, त्यांना जैनावदूल 'आदरही वाटत असेल आणि हिंदु तेषदा एक करावा अशी त्यांची इच्छाही असेल, परंतु आम्हालाही आमचे हित पाहिले पाहिजे. पुण्याचे सरदार नातू यांचे मूळवें नांव बंगळे आहे. परंतु आतों आतुरांच मूळच्या नांवाचा विसर घडून पडनांवच रुदार्ने उंगवळणी पडले. असाच प्रकार जैमलोकांचा हात्या-सेरीज राहाणार नाही. वळजवरीने जे हिंदु मुसलमान झाळे, तेच पुढच्या विर्जीत हिंदूचे कट्टर शानु होऊन वसले, हा अनुभव हिंदुंना आहेच ! महणूनच

आम्ही जैन कर्ती हि हिंदु म्हणून घेणार नाही तु म्हाला जर प्रेमाचा पासरच मुठ्ठत असेल, देशोदाराची सरी तळमळ लागली असेल तर आम्ही सर्वज्ञ भारतीय म्हणून एकाच निशाणाखाली उमे राहू या, तु म्हालादी भारताचा अभियान आहे, आणि आम्ही तर चक्रवर्ती मरताचेच वंदेज आहोत, मग राष्ट्रीय एकोसाठो भारतीय दा शब्द न वापरतां 'हिंदु' म्हणण्याचद्दल तुमचा तरी अद्वाहास कां !

आजचे हिंदु हेच प्राचीन काळचे जैन.

भगवान् शृष्टभनाथांचेवेळी या हिंदुस्थान देशाला आर्थिर्वर्त शसे नांव होते, पुढे ज्यावेळी चक्रवर्ती भरत राजाने पट्टखंड पुथ्यी जिकली, त्यावेळी त्या भरतेश्वराचा देश म्हणून या देशाला भरतखंड है नांव पडले आणि तेच आजतागायत चारू आहे. अलिकडे हिंदुस्थान है नांवही अधिक रुढ झाले आहे. हिंदु हा शब्द हीनश्वदशीक आहे, हिंदु म्हणजे गुलाम, हिंदु म्हणजे काकर, अता अर्थ परकवानीं केला; आणि या नांवाचा प्रचार ७१८ शे वर्षांपूर्वी मुसलमानांकद्वनच शाला आहे, या नांवाचा विनोदपर इतिहास पाहिला तर त्याबद्दल कोणालाही राग मानण्याचे कारण नाही. (प्रथमत: मुसलमान लोक योडक्या सैन्यानिशी इकडे येते, आणि लढाया व दृष्टसार करून या देशातील अपार संपत्ती तिकडे घऊन जात, त्यावेळी तिकडचे लोक आश्रयाने. प्रश्न विचारित की, "तुम्ही इकद्दन मूठभर लोक जाता आणि तिकडच्या मोठमोठ्या राजांना जिकून इतकी लृट दी कशी आणतां ?" त्यावर जेत्या मुसलमानांनी सांगावे की "आम्ही मूठभर लोक जात असले तरी तेभाल्या सोकांत 'दुही' आहे आणि त्यामुळेच आमचे फावते, मुसलमान लोक उलटे लिहितारा अर्थात स्था पदतीने 'हि' है अक्षर प्रथम आणि 'दु' है अक्षर

मागाहून आले, म्हणजे 'दुही'च्या ठिकाणी 'हिंदू' हा शब्द तयार काला। आणि देशाभिमानाच्या दृष्टीने शून्य ! म्हणून 'हि' वर शून्य दिले जाऊन 'हिंदू' हा शब्द तयार काला; आणि तेहांपासूनच हिंदुस्थान असे म्हणून लागले, हा जरो दिनोद अकला तरी विचार करण्यातारखी कल्पना आहे.)

जैनधर्मप्रमाणे हिंदुंची व्याख्या.

सम्राट चंद्रगुप्ताच्यावेळी बारा वर्षे दुष्काळ पडला, त्यावेळी आचार्य भद्रबाहु आणि सम्राट चंद्रगुप्त हे कनाटकात आले, कनाटकात कानडी भाषा चालते, कानडीत 'मार्गे व पुढे' या अर्थी 'हिंदू' व 'मुंदू' असे शब्द आहत. दुष्काळामुळे जे लोक कनाटकात गेले तै लोक पाठीमार्गे राहिलेल्या लोकासंबंधी बोलतांना झणत की 'हिंदीन स्थानदळी नितिन जनर' पुढे या 'हिंदिनस्थान' शब्दावरून 'हिंदुस्थान' असे नांव प्रचारात आले असावे. उत्तर भारतालाच हिंदुस्थान असे झणण्याचा अधिक प्रधात आहे, त्याचेही कारण हेच असावे.

कदाचित् कोणी शंका घेतील की कानडी भाषा ही इतकी प्राचीन आहे काय ? होय, कानडी ही एकेकाळी जैनांची राजभाषा होती व तिचा पुष्कळ प्रसार काला होता असे अनेक पुरावे संपडतात. जुन्यांतले जुने दिला-लेख कानडी भाषा आणि ब्राह्मी लिपीमध्येच आहेत. मराठी, हिंदी वैरे भाषांचा जन्म कानडीचा उत्कर्षकाल ओसरल्यानंतर काला आहे. 'मोहन जो दारो' या प्राचीन संस्कृती संशोधनावर बोलतांना अध्यक्ष श्री. लोकूर भृणतात की "ज्याना कानडी, तामीळ व तेलगू या भाषा अवगत आहेत त्यांनाच या विषयाचे आकळन होणे सोपे आहे. इतका जवळचा संवेद या दोहोंचा आहे." (केसरी ता. १८। ३। ३६ खरून.)

यावरून कानडी ही प्राचीन भाषा तर आहेच. परंतु ती जैनांची राजभाषा होती व त्याकाळी 'हिंदू' हा शब्द प्रचारातही आला नव्हता. हिंदु नांवचे अर्वाचीन तर हिंदुर्वर्म तरी प्राचीन अर्वे कशावरून म्हणणार !

आणि जैन हे हिंदु कसे ठरणार ! लोकमान्य टिळकांनीदेखील जैनांचा हिंदु-
भृथे समावेश केला नाही. (पहा चित्रमय जगत् जानेवारी १९१५)
“जैन व बौद्ध यांस व्यवहारात हिंदु द्वाणतात, पण तें अशाकरितां की हे
बरेच आचारविचार हिंदुप्रमाणे पाळतात व काही ठिकाणी वैष्णव आणि
जैन यांने विवाही होतात म्हणून, तरपि या ठिकाणी हिंदु हा शब्द धर्म-
दृष्ट्या वापरला नसून तसूदेश्य दे लोक एकदेशास्थ व मूळ एका जातीचे या
गोटी लक्षात घेऊन त्यांउ हिंदु द्वाणतात हे विसरतां कामा नये.”

यावरुन लोकमान्यांनी जैनांना हिंदुमध्ये सामील केले नाही असे ठरते.
पुढे एके ठिकाणी द्वाणतात की—“ज्यांचे आचार विचार आणि संस्कारविधी
ही सनातन धर्मप्रमाणे चालू असतील त्यांसच हिंदु द्वाणवून घेण्याचा अधिकार
आहे. इतरांना हिंदु द्वाणवितां येणार नाही.” आणि या द्वाणण्याचा
पुष्ट्यर्थ त्यांनी ‘याज्ञवल्यस्मृति’ मधील एक स्रोक दिला आहे.

ब्रह्मशत्रियविद्यूद्रा वर्णास्त्वाद्याख्यो द्विजाः ॥

निषेकादि स्मदानांता स्तेशां वै भंवतः क्रियः ॥

ब्राह्मण, क्षत्रिय, वैश्य हे द्विज आहेत आणि गर्भादानापासून अत्येष्टि-
पर्यंत ज्यांचे संस्कार झाले आहेत तेच हिंदु; आणि हे संस्कार जर झाले
नसूतील तर त्यांना हिंदु म्हणान्न येणार नाही. जैनांचे धर्मसंस्कार तर हिंदुहून
अगाडीच मिळ आहेत. म्हणून जैनांना हिंदु म्हणतांव येत नाही.

मुडे हिंदु या शब्दावृद्धल लोकमान्य काय म्हणतात पहा, “हिंदु हा
शब्द परका असून काजील व्यापक शितीने आपण त्याचा उपयोग करतो,
हिंदु हा शब्द फारसी आहे. इल्ही इंग्रज लोक आम्हाला ‘नेटिन्हज’ म्हणून
जसे लावतात त्याचप्रमाणे किंवदुना तद्दत् काही अंशी कमीपणाचे योतक
म्हणुन्हा हिंदु हा शब्द मुसलमानांनी प्रथम आम्हांस लावलेला आहे, असे शब्द-
शास्त्रांचे म्हणणे आहे. हिंदु हा शब्द सिधु या शब्दाचा अपश्रंश असावा.
आमचे पढीले नांव आर्य होय. आर्यांनी अनार्यांना जिंकून त्यांना दाकून लावले.”

यावरुन आर्य स्तृत्यमें आनार्याचा शोध होतो. ब्राह्मणेतर स्थानाच्च जाग्रण असल्लाच पाहिजे. अर्थात् अनार्य व आर्य हे शब्द मूळचेच जैनधर्मप्रमाणे आहेत. पहा 'उमास्वामीकृत' "आर्यम्लेख्याशः" यावरुन आर्य हा शब्द प्राचीन व हिंदु हा अर्याचीन व निदावाचक असा परक्यांना योजिलेला शब्द आहे, हेच सिद्ध होते. हिंदु द्वाणजे भाड, हिंदु द्वाणजे गुलाम ! आणि जयठीति जिन : असे विजयापेक 'जैन' नांव घारण करणा-आंनी हिंदु या नांवाचा कां स्वीकार करावा हें कळतच नाही.

दीर द्वाणजे महादीर आणि त्यांचे अगुणाशी दाणजेच हे जैन लोक ! तेव्हां वीरोनी गुलाम व्हावे की गुलामांनी व्होर व्हावे याचा विचार करावा. आणि हिंदूनोच्च गुलामीचे निर्दर्शक असे नांव सोडून जैन महानुन घ्यावे... पाश्चात्य लिंगान् १. रिटेन्स महणतात — "भरतखंडाचे जे अधिपतन दाऱ्हे ते जैनांच्या अहिंसा धर्मासुळे ज्ञाले नसून उ ठेठ जैनधर्म जोपर्यंत चालूं होता तोपर्यंत इतिहास सुवर्णाकराने लिहून ठंवायासारखा होता. पुढे जी दुही भाजली व धधःपात शाळा त्यांचे कारण शंकराचार्याचा जन्म होय." (जैनभित्र वर्ष २४ अंक ४ पहा) यावरुन असे दिसून येते की एकेकाळी बहुंतक लोक जैनधर्मप्रमाणे वागत होते. त्यांवळी हिंदूचे नांवही ऐकावयाच मिळत नव्हते. पुढे हे जैनांचे वैभव वैदिकांच्या डोळ्यांत सलूळ लागले. तेव्हां पासूनच वैदिकांनी भेदनीतीचा अवलंब करून जैनसमाजाचा द्वारा केला. "कुटील नीती हे जैनांचे द्वीप नव्हे, म्हणूनच वैदिकांनी त्यांचा नाश केला." (पहा उद्देश्य प्रताप अंक वर्ष २) यावरुन पारतंत्र्याची जी कारणे आहेत त्यात दुही हें एक प्रमुख कारण असून ती शंकराचार्यासारख्या विद्वानाने केळी आणि स्वातंत्र्य घालविले. उलट जैनांचे राज्य होते तोपर्यंतच भारत स्वतंत्र कै वैभवशाली होता. अर्थात्तन जैन न्यायाने राज्य करीत होते तोपर्यंतच स्वराज्य होते, असे सिद्ध होत नाही काय ? मग प्रांभापासून पेशवाईपर्यंतचा इतिहास पाहिला तर भारताच्या स्वातंत्र्याचे विघ्वंसक कोण, याचा विचार ज्याचु त्यांनोच करावा.

जैनांची संख्या घटली कऱ्ही ?

दोन हजार वर्षांपूर्वी ज्या देशात चाळीस कोटीनों मोजण्यासारखी जैन लोकसंख्या होती ती अजकाल १२१५ लाखावर कशी भाली, याचा जार विचार केला आणि त्यांची कारणप्रसंग पाहिली तर ही दारा लाख संख्या तरी कठी टिकली आहे, यांमेच अश्वेष वाढते. रजेन्टनाथफळत 'भारत-दर्शन' पुस्तकात 'यान १० वर म्हटलें आहे की दोन हजार वर्षीचे सुमारात ४० कोटी लोक जैन होते. त्याचप्रमाणे कृष्णनाथ बानरजीने 'जिनजन्म' या पुस्तकात जैनांची लोकसंख्या ४० कोटी होती असें लिहिले आहे. पुढे कांही वर्षीनी ती संख्या २० कोट वर आली. अकवर बादजाहाच्यावेळी ती चार कोटी गाहिली आणि आतां तर गारा लाखावर आली आहे. राजा शिवप्रसाद आपल्या 'भौगोलस्तामलक' या पुस्तकात म्हणतात 'अडीच हजार वर्षीमार्गे दुनियेचा अधी भाग जैनधर्माचा उपासक होता.' (जैनजातिमहोदय यान १५) मग जैनांची इतकी संख्या घटली कशी, हा प्रश्न अत्यंत महत्वाचा आहे. शी प्रचंड संख्या कोठे खपली व कोणत्या समाजात कशी नेला, याचा थोडासा इतिहास पाहू या.

हर्षीचे ब्राह्मण हे जैन कर्ते ?

जैन हे हिंदूच आहेत, अशी हूळ उठविणारे ब्राह्मणच आहेत, करितां हे ब्राह्मणच प्रथमतः जैनधर्मी करते होते. याचा विचार करून नंतर इतर उच्चारीय हिंदूल्या जैनवाचा इतिहास पाहू.

चक्रवर्ति भरत राजाने जेव्हा प्रत्यंडु युद्धवी जिंकून आनंदोन्नत फेळा त्यावेळी त्याच्या मनांत दानधर्म करण्यासै आले. पण जैनधर्मानुसार दान खेण्यास कोणी तयार होईना, महानून शक्तियातून श्रेष्ठ अशा भ्रावकांची निःङड करून भरतासै नकोन वगांची स्थापना केली आणि त्यांना दान दिले. तोच हा ब्राह्मण वर्ण होय, त्यापूर्वी भगवान् वृषभदंताने स्थापन केलेले तीनचे वर्ण होते, ज्यावेळी ही इकोकत भरतासै वृषभनाथांना सांगितली, त्यावेळी ते

महाले—‘मरत राजा, तू हे चांगले केले नाहीस, कारण हेच ब्राह्मण पुढे जैनधर्माचं शबू होतील व मिथ्यामताचा प्रसार करतील’ आणि हेच भविष्य व्याज सला द्यालेले आपण पहात आहोत. यावरून हर्षीचे ब्राह्मण हेच वृषभदेवाच्यावेळी उत्तम भ्रावक होते अशी माहिती जैनग्रंथांत दिसून येते.

वैदिक ग्रंथातही वृषभदेवाला अप्रस्थान दिले असून त्याची अवतारांत गणना केली आहे. याला विष्णुचा आठवा अवतार मानले आहे. त्याचप्रमाणे इश्वाकुवंश, जगन्माता मरुदेवी, नाभिराजा व मनु इत्यादिकांना वेदापाई स्थान असून वृषभदेवांनी प्रतिपादिलेला अहिंसा धर्मही वैदिकांना मान्य आहे. मग यादिले काय ? भगवान् शांतिनाथापर्यंत इर्लीच्या वैदिकांना जैन-धर्म मान्य होता आणि त्यानंतर मात्र वैदिक धर्माची स्थापना क्षाली व ते जैनधर्माचा द्रेप करू लागले, तथापि आपल्या पूर्वजाला वृषभनाथ भगवताला ते विसरले नाहीत; हे चारी वेदातून पहावयास मिळते. चार वेद, सहा शास्त्रे आणि अठरा पुराणे या प्रसेकांत वृषभदेवाच्या स्तुतिस्तोवे गाइली आहेत, याचे कारण तरी हेच, ‘न गच्छ जिनमदिरम्’ हे या वैदिकांचे वेदवाक्य त्यांची वृषभनाथाला पूज्य मानायें हेच त्याच्या जैनत्यायें चिन्ह होत्य ! भगवान् वृषभदेव म्हणजे वेदांतील प्राणवायु होय. तो जर काढून टाकला तर वैदिक धर्म म्हणजे निर्जीव संगाडा शक्तील. म्हणूनच त्याचे नांव वेदांत ठेवले आहे, तो वेदाचा मूळ पाया आहे. उयाप्रमाणे वैदिकांना तीर्थकर वृषभदेव, जारिष्ठेनेमि यांना पूज्य मानून त्याची स्तुति केली आहे, त्याप्रमाणे जैनधर्मांनी कोणत्याच हिंदू दैवताची स्तुति केली नाही, अशाप्रकारे ब्राह्मणांच्या जैनत्याचे अनेक पुरावे देतां येताल, ‘जैनसिद्धांत’ या मथवालाली श्री. ल. र. भिडे लिहितात, “जैनधर्म हा हिंदूधर्माचा विकार पावलेला धर्म आहे. असे म्हणण्यापेक्षां सनातन आणि पुरातन अशा जैनधर्माचे शाजचा हिंदुधर्म विकार पावलेले स्वरूप आहे.” त्याचप्रमाणे ‘प्रैकिटकलपाथ’ चे लेखक ऑरिस्टरसाहेब म्हणतात, “भ. वृषभदेवाचा नातू मरीची नवाचा हाता. तो

‘ग्रहातिवादी असून वेद त्याच्या मतानुसार असत्यानें कडवेदादि ग्रंथ त्याच्या मतानुसार ज्ञालेले असावेत. मरीची क्रष्णाचे स्तोत्र, वेद, ब्राह्मणे, पुराण-ग्रंथांत दिशून पेतात. वेदांमध्ये जर ठिकठिकाऱ्यी जैन तीर्थकरांची नांवे दिशून येतात तर वेदिकाकाळी जैनधर्म होताच.’’

इंदूरचे प्रो. वडियार (चिन्मयभजगत १९२० इप्रिलच्या अंकांत) यहातात “वेदांत कडवभद्रवाला उद्देशून जे मंत्र आहेत ते सर्व जैन तीर्थकरांना उद्देश्यनंतर आहेत.”

तसेच जैनज्ञातिमहोदयमध्ये पान २६ वर म्हटले आहे “श्रीमद्भागवताची रचना वि. सं. दहाव्या शतकांत ज्ञाली असावी. पान २५ वर म्हणातात भागवत ग्रंथ वंगालमध्ये वोपदेवानें लिहिला असावा.” वोपदेव हा जैन होता. या अनेक पुराण्यानें हे सिद्ध होते की प्राचीनकाळी ब्राह्मण हे निदान भ. वृषभदेवाच्या धर्मानुसार वागणारे होते. परा ते जैन होते असेच म्हणावें लागेल.

मराठे-क्षत्रिय हे जैन करौं ?

रारकारी रिपोर्टावरून असें कळते की, इ. स. १८८१ च्या खानेमुभारीच्यावेळी जैनांची लोकसंख्या पंधरा लाख होती. अर्थात गेल्या पन्नास वर्षात चार लाख लोक हिंतुमध्ये मिसळून गेले. या हिंशेवानें हजार वर्षामागील इतिहास पाहिला तर आजकाल हिंदूत गणले जाणारे मराठे-क्षत्रिय हे त्यावेळी पूर्ण जैनधर्मी होते असे दाखवितां येईल.

दक्षिणेत बहाळ नावाचे कांही तैनातदार आहेत. हे मूळचे यादवबंधी राज असून द्वारसमुद्र येथे त्यांनी राज्य केले आहे. याच यादवांची एक शाखा ऐनमिरा येथे शाज्य करीत होती. दक्षिणेतील यादवांच्या जैनत्यावहूल वादव नाही. त्यांचे शिलालेल श्वरगवेळगुळ येथे आहेत व त्यांनी बांधलेली अनेक सुंदर जिनमंदिरे दक्षिण भारतांत अनेक ठिकाऱ्यी विद्यमान आहेत. आजचे मराठे-क्षत्रिय हे पूर्वी जैनच होते या गोष्टीला अनेक सबळ पुरावे आहेत. त्यापैकी पुढे कांहीचा उल्लंघन केला आहे.

ना, जाघवराव 'मराठे आणि त्यांची माया' या पुस्तकांत पान ५५ वर लिहितात—“बुद्ध आणि जैन या लोकांचा मराठ्यावर चांगलाच पगडा बसला. वैदिकांनी गुढे जैनांची अहिंसा धर्माची मर्ते घेतली त्यावेळी मराठे वैदिक आले.”

रामशास्त्री भागवत 'मराठ्यांचे चार चब्द' या पुस्तकांत पान ३९ वर लिहितात—“मराठ्यांमध्ये बुद्ध आणि जैनधर्माचा प्रसार होता. तिसऱ्या-सौथ्य शहकांतील कटम राजासंबंधी त्यांच्या वंशाचा शिळालेख आहे. त्या मध्ये जिनांचे प्रथम मंगलाचरण करून लेखाला प्रारंभ केला आहे.” कटम महणजेच क्षत्रिय करंवंदवा होय! आठांशे वर्षापूर्वी कारवार प्रांतात करंवंदवंशी राजे जैनधर्मी होते व त्यावेळी स्थापन झालिला हवादी मठ असापाही जैन मट्टारक भृषवीत आहेत.

धी. विजेकृत इतिहासांत पान २८२ वर म्हटले आहे को—“इ. स. १८६२ भाये कुणराव जाघवाच्या अंमलांत जैनांच्या देवळांतून शंकराच्या पिंडी स्थापन केल्या,” यादवांच्या वराण्यांत छिंवांची नावे 'अब्बा,' किंवा 'आज' अशा आदरार्पी कानडी पद्धतीने ठेवीत असत. जिजाआऊसाहेव, येसूआजसाहेब, ही नावे या पद्धतीचीच आहेत. जैनांत आईला आज अण-प्याची पद्धती आहे. (मराठ्यांच्या जैनत्वाचा विस्तृत इतिहास आही स्वतंत्र पुस्तकल्पाने लिहिला आहे. येथे कल्प जादव-यादव धराण्याचा इतिहास देत आहे. कारण महाराष्ट्रांत तेच पहिले आले आहेत.)

यादवांचे घराणे मूळचे काठवाडांतले. त्यापैकी पहिली शाखा श्रीनगरला इ. स. ७४५ ते ११९१ पर्यंत. दुसरी दलेबीडला इ. सन ११८७ ते १३१८ पर्यंत व तिसरी देवगिरिला याप्रमाणे राज्य करीत होते. याच कुलांत भ. नेमिनाथ तीर्थकरांचा जन्म क्षाला आहे. हिंडुविश्वविद्यालय बनारस येथील प्रो. डॉ. प्राणनाथ यांनी काठवाडांत सांपडलेल्या एका प्राचीन ताम्रपटाचा शोध लावला आहे. त्यावरून यादवकुलांत नेमिनाथ तीर्थकरांचा जन्म क्षाला

असल्याचे स्पष्ट सिद्ध झाले आहे. ते श्रीकृष्णाचे समकालीन होते व एकाच घरात दोतांचा जन्म झाला होता. याचदलही अनेक पुरावे मिळतात.

विजेन्द्र कृष्ण हितिहास पान १८६ वर लिहिले आहे. “ क्षत्रियांची उत्थ-
नीच मूळांत जैन तीर्थकरांगसून नियाली. ” शिवाय त्याच पुस्तकांत यादव-
कूळ हे जैनाचे असल्याचे मान्य केले आहे. गजा विजल याचा ‘ हैहय ’ वंश
यादवकुलापैकीच असल्याचे लिहिले आहे.

रत्नाकर यासिकाच्या १९३० मेच्या अंकांत लिहिले आहे की
“ यादवांच्या राणांची नाने रामदेवापर्यंत कानडीच असत. ”

विजेन्द्र हितिहास पान २९४ पहा—“ इ. सन १३१८ मध्ये देवगिरीचे
राज्य बुढाले. याच्येवळी हिंदुपुराणे रचण्यांत आली. याचा पगडा त्याच्यावर
इतका बसला की, त्यानी आपल्या मुलांची नवी हिंदु देवांची ठेवली. ”
याच्येवळी यादवांनी ब्राह्मणांच्या वजनामें यश सुरुं केले. असा मजकूर भांडार-
कर यांच्या दखलमच्या इतिहासांतही असल्याचे श्री. विजेन्द्रांनी लिहिले आहे
देवगिरीचे यादव हे जैनघर्मी असल्याचा आणखी एक पुरावा पदा. ‘ महाराष्ट्र
शारदा ’ अंक जुलै १९३६ चा हेमाडपंथाचा अमानुष्यपणे शालिला खून,
यांतरें लिहितांना म्हटले आहे की, “ मानभाव पंथाना गुरु चक्रदंब
यांच्यावर रामदेवरावाची भर्ती होती. तो कृष्णांशी यादवापैकी होता. त्याचा
खून केल्याचां खून वैदिक धर्मार्दी. उल्लति होणार नाही, म्हणून हेमाडपंथ याने
त्याने हेमाडपंथाच्या अगांचे कातडे काढून त्याच्या समक्ष त्याच्या वायकोरी
मांगरामोशाकडून बलात्कार करविला. आणि भ्रष्ट करविले. ” अर रामदेवराव
कडूर वैदिकधर्मी असता तर असे ब्रह्महत्येचे पातक कर्तीही न करता व त्याच्या
वायकोरीही अशी विठेवडा केली भसती. ब्रह्महत्येसारखे पाप नाही ! व तसा
पापालाही रामदेवराव भ्याला नाही. याचसून हे घराणे वैदिक संस्कृतीचे तर
नव्हेच, पण त्याच्याचिठ्ठ जैनघर्मी असले पाहिंजे हे सिद्ध होते. पुढे काळां-
त्याने त्यानी निराशा धर्म स्त्रीकारला ही गोष्ट निराळी आहे.

‘प्रचारक’ वर्ष पहिले जुलै १९३५ चा अंक पहा—त्यांत लिहिले आहे “ज्यावेळीं बोपदेव यादवांच्या सभामंडपांत आला त्यावेळी ‘हरिहर महादेव’ ‘शंकराचार्य की जय’ अशा आरोळ्या ऐकूं आल्या. त्यावेळी ‘बंदे जिनवरम्’ आणि ‘नमः सिद्धेभ्यः’ अशाही आरोळ्या ऐकूं आल्या.” त्यावरुन बोपदेवाच्या काळीं यादवांनी नुकताच वैदिक धर्म स्वीकारला असावा, किंवा त्यावेळी ते दोन्ही धर्माने वागत असावे. तसें नसते तर वैदिकांच्या राजमंडपांत जैनांच्या नांवाचा उच्चार कोण करूं देणार ?

भगवान् कृष्ण आणि पांडव यांची माहिती देतांना पान ३६ वर प्रो. ^{V, ११८} धर्मानंद कोसंबी लिहितात “कृष्णाचा गुरुजी जैन तीर्थेकर नेमिनाथ अशावा अशी शंका येते.” (१५।५।३५ च्या केरीवरुन)

विजयनगरचे राज्य स्थापणारा हरिहर याची गणी महाविका ही यादव-बंशी जैन राजाची मुलगी होती. दण्णूनच “हरिहराचा कल जरी शैव मतांकडे होता तरी त्थाने जैन मंदिरास पुष्कळ देणग्या दिल्या.” (महाराष्ट्र शारदा १९३६ दिवाळी अंक पहा)

प्राचीन हैतूरच्या इतिहासांत पान २४६ वर यादव राजे जैन असत्याचा संपूर्ण इतिहास आहे.

सरदेशाईकूल इतिहास भाग २ पहा—“यादवरंशी हलेवीडचा विसिंग राजा जैनधर्मी होता. याला रामानुजाचार्याने विष्णुपंथी केला. (१०१६-११३७) यानेच विष्णुवर्धन नांव घारण करून विष्णुमंदिरे बांधली.”

‘प्राचीन महाराष्ट्र’ या मथक्याखाली रत्नाकर मासिकाच्या मे १९३८ च्या अंकात लिहिले आहे—“देवगिरीच्या यादवांना मराठे द्याणतात. यानेच कारण इक्षी मराठे यादव आईत शाणूल. नाहीपेक्षा त्यांची भाषा कानडी होती व राष्याही कानडी होत्या.” अर्थात् ते जैनधर्माचे असले पाहिजेत.

डॉ. श्रीट शणकात—“रामदेवरावापर्यंत त्यांच्या राष्यांना ‘अङ्गा’ शाणत. त्यांचा लग्नव्यवहार राष्ट्रकूटाशी होत असे.” येथार्यंत यादवांच्या

जैनत्वासंबंधी जे पुरावे दिले आहेत, ते सर्वे अजैन लेतकांचे त आहेत.
जैनात्वा पुण्याचे एक स्वतंत्र पुण्याच होईल ! आतां प्रदूष व ते घराण्यासंबंधी घोडासा विचार करू.

प्राचीन जैनसमारक पुस्तकांत छाटले आहे की—“ इ. स. ददाव्या
शतकापर्यंत जैनधर्माची उच्चति होत गेली. यामध्ये कदंब, रट (गण्डकूट)
पळव, संतार, चालुक्य, कलन्तुरी आदि राजे जैनधर्मी होते. दे अनेक शिळा-
लेखांवरून ठिक झाले आहे. पुढे ददाव्या शतकापात्रात जैन राजे अन्यवर्मी
माले. बाराव्या शतकांत अगर्दीच नदाच लाला, असेहे कवि पुष्पदंताने मदान-
पुराणांत वर्णन केले आहे.” याच पुस्तकांत पान १७६ वर छाटले आहे की
“ राष्ट्रकूटाला ‘ लाट ’ हेही नांव होते. तिचंगा शतकांत माळव्यांत हे राजे
होते. (पहा वात्स्यायन कामलून) या वंशांत बडा राजा अमोघवर्ष होऊन
गेला, (इ. ८५१ ते ८७९) याला रटवंशी छाटले आहे. बेळगांव (सौंदर्ची)
चे रट राजे यापैकीच होते. रट-महारट या शब्दावरूनच मराठा हा शब्द
लयार लाला आहे.”

कुमारपाल प्रब्रंधांत हेमचंद्राचार्यांनी प्राचीन जैन क्षत्रियांचो ३६
आडनांचे दिली आहेत. मारवाडच्या इतिहासांत पान ३६ चर इक्षवाकु, सोम,
यतु, परमार, चौहान, चालुक्य, लिंद्रक (दिंदे) शिलार इ. राजकुलींचा
उल्लेख आहे आणि या प्राचीन नांवांचे रूपांतर हणजेच इक्षवाकु
(सूर्यवंशी), सोमदे, यादव, पवार, चव्हाण, शेळके, यिंदे, शेलार ही नांव
होते. एकेकाळी वरील आडनांचे राजवंश जैनधर्मी असल्याचे प्राचीन
शिलालेखावरून दिसत येते.

कर्नाटक आणि दक्षिण महाराष्ट्र या बाजूला तर वतनदार घराणी-
जैनच होती व अद्यापही पुष्कळ ठिकाणी आहेत. मराठ्यांची वस्ती इकडे
नव्हतीच. पहा मोडककृत कोल्हापूरचा इतिहास पान ८ “ कोल्हापूर प्रांतात
भूदृचे रहिवाशी जैन लोकच होते. पण शंकराचार्यांचा मठ कोल्हापुरास

स्थापन आल्याणसून वरेच जैनलोक हा प्रांत सोडून गेले. ” पुढे पान रे० ७
घर लिहावतारा “ कोळ्हापुराय मराठ्यांचे राज्य क्षाले त्यापूर्वी एकदी मराठे
घराणे इकडे नव्हते. ” याचा अर्थ असा नव्हें कीं त्याचेळीं देसाई, देशमुख,
पाटील बैगेर वतनदार इकडे नव्हतेच ! ते होते पण जैनधर्मी होते. तें कसं पहा.

अकिंवाट (जि. वेळगाव) येथील जैन नाईक यांच्या (ह. सन
११२१ च्या) सनदेवर चिचलीकर देसाई व मंगसोळीकर देसाई यांच्या
सहा आहेत. परंतु यांची नावे भरमगोडा सिद्धगोडा पाटील अशी जैनधर्मी
आहेत. शिवाजी महाराज इकडे येईपर्यंत त्यांची नावे जैनपद्धतीचीच आहेत.
जसें या जैन क्षत्रियांचे मराठा हिंदून रूपांतर झाले. तसेच लिंगाइतांतही क्षाले
आहे, कामगल संस्थानांतील मुरगुडचे पाटील लिंगाइत घर्माचे आहेत, कामगार
पाटील मात्र असल मराठा याहिला आहे व त्याचे चुलत बंधू लिंगाइत !
यावरून या भागांतील मूळच्या जैनधर्मी क्षत्रियांची हिंदू व लिंगाइतांत कशी
भरती क्षाली हे कळून येते. या आमच्या विधानाला ना, जाधवरावांचारी
पाठिंबा आहे, हे मार्ग दिलेच आहे.

इमगंडीचे देसाई मूळचे जैनधर्मीन. मध्यतरी कांही काळ लिंगाइत
क्षाले, पुन्हा इ. स. १७४८ मध्ये जैन क्षाले. अस घारवाड गॅलेटिभर पान.
५४९ वर छाटले आहे, यावरून राजाच्या मरीतुसार धर्मीतर करावे लागत
जसें, पण वतां मात्र कायपम होती, हे दिसून वैईल. चिचली (ह. करवीर)
येथील सरदेसाई जाधवरावांची मला भेट ज्ञात्यांदेली त्यांनी सांगितले कीं—
“ आदी कांही दिवस लिंगाइत होतो हे खेर आहे, त्यापूर्वी जैन असण्याचा
संभव आहे. ” रायबागाचे देसायांच्या मूळ पुण्याचे नांव सातगौडा चिनगौडा
अस आहे. व अंतिमे (कोळ्हापुर) येथील पाटलाचे मूळनांष सुखगोडा
सिद्धगोडा यांसे आहे, ही सर्व घराणी सध्यां भराट-हिंदू असून रायबागाचे
पूर्वीचे सरदार आहेत. रायबाग ही जैनांची राजधानी होती. मग यांचा धर्म
कोणता याचा याचकांनीच विचार करावा.

दक्षिण महाराष्ट्रात अशी शेंकडों उदाहरणे आहेत की जैन व लिंगाइत हृषीवतनदार भाऊनंद आहेत. जैनांचे जसे अगदी अलिकडे लिंगाइतांत रूपांतर झाले तसेहि दिदू मराठ्यांत झाले नाही असे कोणी द्याणाचे ? मोठमोठ्या लिंगाइत घराघ्याचे पूर्वज जैनच होते, हे लिंगाइतही कबूल करतात. हीच गोष्ट आणखी हजार वर्षांनंतर कोणी सरी समजावार नाहीत, त्याच्याप्रमाणे मराठे पूर्वी जैन होते हें द्याणांजी जारी आर्थर्यकारक वाटत असले तरी तें खोर आहे. “ काबूलचा एक सुभेदार हिंदु होता, तो मुसलमान होण्यास तथार होइनाशेवरीं गोमांसांचेरीज चालेनासे झाले. ” (अलशरणी पुस्तक पान १५७) हीच अवस्था आज मराठ्यांची झाली आहे.

हिंदूत अठारा पगड जाती आहेत असे प्रत्येक हिंदु ध्यानतो, शंकराचार्यांडों, कुर्तकोटी द्याणतात—“ या हिंदुधर्मात प्राचीन काळापासुन लोक येत आहेत. कार्ला, छुकर, नाशीक येथील शिलालेखांत झाटलें आहेकीं प्राचीनकाळीं ग्रीक लोकांनी ठिंकुधर्म रवीकारला होता. इ. स. दुर्घटा शतकांत एकाच यवनाने (ग्रीक) गरुडवलांचे देऊळ वांधून आपण हिंदु द्याण्याचे त्यारक केले आहे. हैदर, कुशाण, हूण, शक इत्यादि हिंदु द्यालेले आहेत. आपला दत्तिदासच हिंदु द्यालेस्यानीं भरला आहे. मग मिस् भिलर (महाराष्ट्री शर्मिष्ठादेवी हंदूर) या वाईनीं हिंदुवर्म स्त्रीकारत्यास काय वावरे आहे ? ”

यावरुन एकेकाळी संख्येने प्रचंड असलेला जैनसमाज कालौद्यांत हिंदु बनला आहे, हें नाकबूल कालन चालणार नाही. एकेकाळी जैन क्षत्रिय असलेला मराठा समाज जरु जैनधर्माच राहिला असता तीर हिंदू जातीचे महत्व निःसंशय कमी झाले असते. याहून अधिक पुरावे देऊन मर जैनत्व सिद्ध करतां येहील. परंतु स्थलाभावास्तव या पुस्तकांत अधिक येत नाही.

रजपूत क्षत्रिय हे जैन कसे ?

हलीचे बहुतेक मराठे-ज्यांना हिंदु समजले जाते ते पूर्वी जैनधर्मी असल्याचे वर दाखलिले अहिच, परंतु हे मराठे महाराष्ट्रीय नसून त्यांचे पूर्वज रजपूत आहेत. त्याकरितां रजपुतांचा इतिहास पाण्याची जस्ती आहे. कर्नल टोँडकृत 'राजस्थानचा इतिहास' पान ९६ मध्ये आणतात "चितो. हचा कुभोराणा यांने आपल्या पूज्य देवांचे स्मारक करविले आहे. त्यांने अबूच्या पहाडावर भगवान् बृषभदेव आणि कुभोश्याम यांची दोन मंदिरे दहा लाख रुपये खर्चून बांधविली. कुभोराणा व त्यांना नाप मोकल यांच्या पितळी मूर्ती अजूनही अबूच्या पहाडावर आहेत. कुभोराणा वैद्य या क्षेत्रावर घेऊन रहात असे." यापर्सन कुभोराणा व त्यांचे पूर्वज यांचा धर्म कोणता हे सांगण्याची जलरी नाही. गुजराच्या प्रतिद्वंद्व रजपुताचा राजा कुमारपाल यांने तर जैनधर्माचा गुजरायेत इतका प्रसार केला की त्याचा परिणाम अजूनही गुजरायेत पहावयास मिळतो. कुमारपाल हा हेमचंद्राचार्यांचा शिष्य होता, वैरे माहिती सांगलीचे श्री, अस्यकर वकील यांच्या अबू वर्णन या पुस्तकांत पहावयास मिळते.

राजस्थानाच्या इतिहासांत कर्नल टोँड लिहितात की—“कुंभसण्याचा प्रधानाने श्रीशांतिनाथ मंदिर बांधवले.” चितोकृत्या जुगलदेवी नांजाच्या एका राणीने जैनगच्छाला दानपत्र करून दित्याचा शिलालेख चितोडवर आहे. उदेपुरकृत्या राजघराण्याचे मुख्य देवत श्रीकेशरीयानाथजी (जैनतीर्थ) हे असूत त्यांच्या निवासावर जैनांचेच चिन्ह होते.

‘जैनजाति महोदय’ पुस्तकांत प्रकरण १४०न ५६ वर आणतात—“उदयपूरचे राजघराणे जैनांच्या नम मुनीला मान देऊन त्याचा आदर सत्कार करते. इतकेच नव्हे तर राणीचाहेब देखील योग्य सत्कार करून भक्ति व्यक्त करतात, आणि ही प्रथा अचापाह चालू आहे.” रजपुतांची घराणी ही प्रसल क्षत्रिय असून त्यामध्ये उदेपूरचे घराणे तर सूर्य कणून प्रसिद्ध आहे व

व्याच वेशांत पुढे छनपति शिवाजी महाराजांचा नं संग्रह हा असून सांगण्याची जरुरीच नाही.

ग्रो. धर्मानेद कोरुंदीहृत 'हिंदी संहिती' या पुस्तकांत पान २०५ वर लिहिले आहे की—“ बाराव्या शतकाच्या आरंभी कनोजच्या गोविंदचंद्र राजाळ्या कुमारदेवी नांवाच्या राणीने धर्मचक्र जिनविहार नांवाच्ये भोठे मंदिर बांधले. गोविंदचंद्र हा इ. सन ११५४ मध्ये होऊन गेला. ”

चितोडचा किळा तर जग प्रतिद्वच आहे. त्या किळयावरील अनेक भव्य जिनमंदिरे व मानस्तंभ-जयस्तंभ ही अजूनही रजपूताच्या जैनत्वाची साक्ष दावयाला उभी आहेत.

हिंदूस्थानांतील दोन महत्वाच्या जाती द्वाणजे रजपूत आणि मराठे. आणि दद्हाव्या शतकापर्यंत या दोन्ही जाती पूर्ण जैनधर्मी होत्या. असे अनेक ऐतिहासिक पुरावे भिलतात. भारतग्रंथमालेतील 'रजपूत संस्कृति' या पुस्तकांत पान १३ वर क्षटळे आहे की—“ कुमारिल भट्टाने जैनांचा जरी पराभक केला तरी त्यांच्या ग्रतांची पाळेमुळे इतकी खोल गेली होती की यज्ञाच्यावेळी हिंसा बंद करावी लागून खुद शंकराचार्याला अहिंसा! आणि संन्यास या तत्वांचा प्रामुख्याने स्वीकार करावा लागला. ” खरोखरच रजपूत जर मूळचे वैदिक असते तर तेथे जैनांची पाळेमुळे मुळीच खोल गेली नसती. अर्थातच मूळचे जैन रजपूत काळातराने वैदिकधर्मी बनले हेच खरे आहे.

वरील पुस्तकांत पान १४ वर झाणतात की “ वल्लभच्या राज्यांत जैनांचे वजन जास्त होता असून वैदिक कुटुंबेही जैनधर्माने वागत होती ”. वस्तुत: तेथे राजा काढणे कुर वैदिकधर्मी असतां तर जैनांचे वजन सहन व वैदिक जैनधर्माने कां वागतील? व राजापेक्षांही जैन लोकांना भक्ती कारण तरी काय? तर वल्लभी रजपूत राजे हे जैन होते व झाणून वैही तेथे जैनधर्मप्रमाणे वागणे भाग पडले असावे.

पान १५ वर लिहितात की—“मेवाडांत आध्रयास आलैत्या जैनांना हेकुना वाच तर रिला नाहीच उलट त्यांच्या श्रीपार्वनाथ, नेणिताथ, आदि-ताथ यांची मंदिरे बांधून त्यांना जहागिरी, देणग्या, इनामे देऊन हिंदु राजांनी उदार शुद्धी व्यक्त केली.” खेरे पाहती हिंदु राजा, हिंदु प्रजा व ब्राह्मण गुरुजी यांच्या आश्रयाला जैन गेले असेते तर त्यांची मंदिरे तर बांधली गेली नसतीच, पण उदारताद्वारा दाखविली नसती. परंतु मेवाडांतील रजपूत राजे हे जैनधर्मां होते, झाणूनच त्यांनी आपल्या देवांतर्थी पूज्यभाव दाखवून देणग्याही दिल्या.

राजस्थानच्या इतिहासांत छाटले आंह की—“राजा राजसिंह आणि गुढील राजे यांनी फर्माने काढून हिंसा वंद केली होती. यशांत हिंसा करणे, बांकड, बैल मारणे वौरे मुम्हे होते. त्याचप्रमाणे जैनांच्या देवळांच्या आवां-रांत हिंसाकृत्य करू नये. दा त्यांचा प्राचीन इक्क आहे. कोणतेही जनावर जैनांच्या हृदीत गेले तर ते अमर होते. राणा राजसिंहाने या बरील फर्माना-विशद्ध जो जाईल त्याला इद्यापार करीन असें हाटले आहे. जैनांचे वजन इतके होते की यशांत बांकड मारणे हा हिंदूचा धर्म; पण सोही वंद केला होता.” या उत्तराच्यावरून घटाता राजसिंह वौरे रजपूत राजे जर हिंदु असेते तर त्यांनी स्वधर्मियांचा अपमान करून जैनांचे इतके स्तोम कां माळू दिले असलेले स्वतःच्या मुलास उपायी ठेवून परक्याला खार कोण चारील ! अर्थात् हे राजे जैन होते असें इतिहासच दाख देत आहे. रजपुतांच्या सहिष्णुतेची वास्तव-जीवित करायची ज्ञात्यास प्राचीनकाळी त्यांनी वैदिकांनाही उद्धारतेने वागविले यावद्दलच करावी लागेल.

वरफळ इतिहासांतच पान १८ लिहितात. “रजपुतांच्या रुज्यांत जैन-धर्माला पूर्ण सवलती होत्या. त्यांच्या घरांआड जीं जाईल त्याची इष्ट जप्त करून सरकारजमा होत असे. आणि जैनमंदिराला गांवेच्या गांवे इनाम देत असत.”

पान १९ वर पहा “प्रसंगी हिंदु राजांनी हिंदु लोकांच्या धर्मभावना चुलवृन जैनलोकांचा आदर राखला होता.” हे सर्व लिखाण हिंदु राजांची उदार बुद्धी दाखविण्यासाठी व जैनांचा खरा इतिहास छपविण्याच्या उद्देशानेच हिंदु इतिहासकार करीत आहेत. पण राजे जर हिंदुच असते तर जात्याप्रमाणे जैन लोकांचा इतका आदर दाखविण्याचें कारण तरी काय? था प्रश्नाला एकच उत्तर आहे की ते राजे हिंदु भसून जैन होते.

पान २० वर जैन राजावर टीका करण्याच्या उद्देशाने क्षट्टले आहे की—“अनहिलपहुण येथील जैन राजा पावसाळ्या आल्या तर सैन्य हालवीत नसे, कारण पायात कृमिकीटक मरून हिंसा होईल झणून.” यावरून अनहिलहुणाचे राज्य जैनांचे असल्याचे कबूल करतात. तंथील घरांगे रजपूत क्षत्रियांचे च होते. जर हे राजघराणे जैन होते तर त्यांचे सुगोसोयर, आसदृष्ट, पाढुगो वरी कोण असतील? अर्थात त्यांचे आसंदेशी अनेक राजे जैनधर्मी असतेच पाहिजेत व त्यांनीच जैनधर्म प्रसारासाठी अनेक उचलवी दिल्या होत्या. अर्दे असतां हिंदु इतिहासकार त्यांचे जैनत्व छपवून त्यांचा उदारपणा दाखवितात व ते श्रेय हिंदु राजे या नांवांवे आपल्या धर्मकडे घेतात. तेथी त्या इतिहासांत किती सक्षमा आहे याचा हिंदूनीच विचार करावा.

पान २० वर आगांखी क्षट्टले आहे की—“चोर, वदमाष कैदी व अपराशी यांनी जैनांच्या मठात जाऊन जैन धर्मगुरुची जर शारणाविठी आणली तर त्यांला गुन्हेगार तमजू नये.” अशाप्रकारे जैन गुरुना हिंदुधर्मी राजाने कां मान द्यावा देव कळत नाही, की त्यांवेळी हिंदू धर्मगुरुंचा लोप झाला होता? हिंदु झणून झांना संबोधतां, ते राजे कादाचित धर्मसहिष्णुतेने असे धागत असावेत, असेही जणभर मानू भा. पण या राजघराण्यांतील इतर खो-चुक्षांनी व राष्यांनी मोठमोठी जिनमंदिरे बांधली, मानस्तंभ बांधले, जैन मट-मंदिराला देणाऱ्या दिस्या, याचे कारण काय यांगणार? कां त्यांनी खत्ताच्या धर्मावर त्रहिष्कार घातला होता? न गच्छेत् जिनमंदिरम्! असा

शुच्यांनाही दंडक घालणारे हे हिंदू आपल्या स्त्रियांना जिनमंदिरे कशी बांधू देतील ? याचा इतिहासकारांनी थोडा जरी विचार केला असता तरी त्याला सर्व जैनमय दिसले असते. पण त्यांना तर हेच लपवृत्त ठेवायचे आहे.

पुढे हाच इतिहासकार लिहितो की—“ आठव्या शतकापासून ही प्रथा नाढत जाऊन सतराब्या शतकांत तर नाथद्वार येथे फारच संपत्ती वाढली.’’ यावरून आठव्या शतकानंतर पुष्कळ वर्षे ही सर्व रजपूत धराणी जैनच असून त्यांनी जैनधर्मेन्द्रिकिरितां अपरिमित संपत्ती खर्चेण्याचै दिसून येते, पुढे कांही धराणी विष्णुधर्मी बनली व त्यानंतरच नाथद्वार हे देवस्थान बाढले, अर्थातच सतराब्या शतकापर्यंतही पुष्कळ रजपूत धराणी जैनधर्माच होती. शंकराचार्य व कुमारिलभट्ट अशांच्या कारवायापुढेच त्यांचे कमाक्रमाने धर्मीतर झाले.

हेच इतिहासकार पान ३७ वर झाणतात “ प्राच्य इतिहासाची पुराणे, शिलालेख, मंदिरावर खोदलेली प्रशास्ति ही साधने होत. ” पान ६४—६५ वर झाणतात—“ युरोपियन संशोधकांचा पोंच जेथे गेला नाही, अशी ज्ञानाची खाण जैनधर्मात संपदेल जेसलमार, अनहिलवाडा, खंबायत वौरे ठिकाणी जैनांचा विशाल लोकसंग्रह आहे. ” यावरून जैनाची इतिहास साधारेच जास्त विश्वसनीय आहेत हे कबूल करावेच लागते.

“ चितोडव्या किलऱ्यांत बसून कुभेराणा हा कर्नाटक भाषेतील नाटक लिहीत असे ” असे वरील इतिहासांत पान ५८ वर लिहिले आहे. यावरून त्याने कोणत्या धर्माचै नाटक लिहिले असावेहे पुढीं संगण्याची जरूरीच नाही. वरील पुराव्याजस्त शाचीनकाळी भराठे व रजपूत हे क्षत्रिय जैनधर्मी होते हे तप्रमाण रिक्क होते. एवढा सोठा जैनतमाज हिंदू तमाजांत मिसळून गोला आहे व त्यामुळेच हिंदूची संख्या बाबीस कोटीपेक्षां अधिक झाली आहे.

लिंगार्हात हे जैन कसे ?

ज्याप्रमाणे गेल्या ८१९ दो वर्षांत जैनांच्या अफाट संख्येतन मराठे शाण रजपूत क्षत्रिय निघून गेले आणि जैनधर्माची उजवी बाजूच दूली पडली

त्याचप्रमाणे दक्षिणेत-कर्नाटकांत लिंगाईत धर्माने जोराचा धक्का देऊन दुसरी बाजूही लुली पाडली. सध्यां पसतीस लाखाहून आधिक असलेले एकूणएक लिंगाईत हे विजल राजाच्या वेळी पूर्ण जैनधर्मीच होते. हा इतिहास फार जुना नसून कर्नाटकांत मोठमोळ्या घराण्यांत अजून याची नेहमी चर्चा सुरुं असते. डॉ. केतकर, राजवाडे, सरदेसाई, प्रो. भांडारकर, कोल्हापूरचं थी. मोडक इत्यादि हिंदु इतिहासकार आणि अनेक पाश्चात्य विद्वान यांनी आपल्या इतिहासांत वरील प्रमाणेच नमूद केले आहे.

इकडच्या भागांत पुष्कळ गांवचे वतनदार पाठील लिंगाईत व जैन समान इकदार असून त्याचे मानपान वैगेर सारखे आहेत, कांही टिकाणी जैनांच्या देवळांत लिंगाईत पाठलाचा श्रावणी वैगेर विदेशप्रसंगी मान असतो. हुनरगी (जि. वेळगांव) येथे लिंगाईत पाठील आत्यावांचुन जैन शाबक यशोपवीत घेत नाहीत. इकडची वतनदार घराणी द्वाणजे पाठील, देसाई, देशमूळ, मगदूम वैगेर हळ्यांजी जे लिंगाईत आहेत, ते १००-१५० वर्षांपूर्वी जैनच होते. पन्नास वर्षांपूर्वी जैन पाठील व लिंगाईत पाठील यांचे जेवणखाण व लग्नकाऱ्यांही होत असत. अजूनही जैनधर्मवाचक नंविचे लिंगाईतांत पुष्कळ लोक ठेवतात. नेमगोडा, आदगोडा, गिरगोडा, वीरगोडा वैगेर नंविचे जैन-तीर्थकर वाचकच असतात. लाट (सं. इचलकरंगी) येथे जैन व लिंगाईत हे दोन्ही पाठील भाऊबंदच आहेत. सुतक सोयरही पाढतात. अनेक गांवांत लिंगाईत व जैन दोघांत जुना पाहुणणा निधतो. कागवाड (जि. वेळगांव) येथे पन्नास वर्षांपूर्वी सध्यांचा जंगम हात उपाध्यायाचे काम करीत होता. पूर्वी पाठील ज्यावेळी लिंगाईत झाला त्याच्वेळी उपाध्यायही लिंगाईत झाला. अजूनही तेथील जुन्या जैनमंदिराचा तो जंगम वहिवाटदार असून जैन विधी-प्रमाणेच पूजा करतो. व जैनलोकही तेथे दर्शनाला जातात. दोन्ही जातीच्या लोकांचे आचारविचार सारखेच आहेत.

कर्नाटक भागांतील वतनदार देसाई, पाठील, खोत, मगदूम, चौगुंड वैगेर घराणी जेथे जेथे आहेत तेथे दोन्ही जातीची आहेत. कोल्हापूर संस्था

जातील गिजवणे या गांवी लिंगाईत व जैन या दोन्ही जातीचे पाठील आहेत. घर्मच बेगळा परंतु इतर सर्व न्यवहार एकत्रच परवापर्यंत होत असत. कोट्हा पूर दरबारचा असा कायदा आहे की—“ वतनदार पाटलाकडच इतर पाटलांच्या नष्टांशाच्या जमिनी चालाव्यात. ” त्याप्रमाणे काही जैन पाठील लोकांच्या नष्टांशाच्या जमिनी अमच्याकडे चालाव्यात झणून लिंगाईत पाटलांनी दावे लावले असत त्यांत जास्ती जैनांचे भाऊवंदच होतो म्हणून पुरावा दिला आहे. यापेशां लिंगाईत हे जैन असल्याचा अधिक पुरावा कशाल्या इवा ?

लिंगाईतामध्ये शिक्षावंत, शीलवंत, पंचम, जंगम वैगैरे ज्ञा शाखा आहेत त्याही अशा पद्धतीनेच क्षाल्या आहेत. जे जैन पंचम होतें तेच लिंगाईतांत पंचम आहेत. जैनांतला शेतकीप्रधान जो चतुर्थ वर्ग त्यापैकी जे लिंगाईत झाले ते ‘ काढव कलया ’ म्हणजे राजकाम करणारा असे संबोधू. लागले. जैनांत पंचम वर्ग जशा अपारी आहे तसाच लिंगाईतांतही तोच तर्म त्यापारी आहे, इकडचे सर्व लिंगाईत वतनदार हे पूर्ण जैनच असल्याचे दाखले आजही जुन्या उनदा व कागदप्रें याचल्ल उद्देश दिसून येते. भी— संवर्धी अधिक माहिती न देतां आणखी काही घराण्यांचा उझेल करून हें प्रकरण पुरे करतो.

१ हनगांडी (तं. सातारा) चे देसाई, घेटमोरीचे देसाई व शिव-गुनशींच पाठील हे भाऊवंदच होते. हे सर्वच एकदां लिंगाईत बनले. त्यापैकी हनगांडीचे देसाई मात्र पुन्हां जैन साले. शिवगुनशी वैगैरे गांवींचंशावळी सांगणाऱ्या हैलव्याला पूर्वीची बंशावळ सांगू देत नाहीत. आपण जैनाचे लिंगाईत बनले ही गोष्ट ऐकाण्यास त्यांना बरे वाटत नाही.

२ चिकोर्डे (सातारा) येथील देसाई व मिणचे भाऊवंदच होके त्यापैकीं देसाई हे जैन आहेत.

३ आळंद येथे जैन पाठील व लिंगाईत पाठील यांचा दावा चालला होता. त्यावेळी लिंगाईत पाठील हे जैन असल्याचे ठरले.

४ जेरिअर (द्वाणजे जैनांचा गांव) अकाउंटोट संस्थानांत असून येथील सर्व लोक पाटलासह एकाचवेळी लिंगाईत आले, असा दाखला संस्थानच्या रेकॉर्डमध्ये नमूद असून अजूनही हे लोक जैनाप्रथागेन बद्धादेव क्षेत्रपालाची पूजा करतात.

या भारातील शेंकडो गांवांतील असें पुरावे देतां येतील. विज्जल गाजाचा ब्राह्मण प्रधान वसवेश्वर यांने हा नवा पंथ स्थापन करून राजांशी विश्वासघात केला व या धर्मांचा प्रसार केला, ही गोष्ट सर्वश्रुत आहे. कित्येक लिंगाईत धर्माभिमानांने प्रेरित हांजन आपण पूर्वी जैन नरून आमचाहि घर्म आनादि आहे असें झाणतात. हा भाग निराळा. परतु इतिहासा हा असा आहे, लिंगाईत धर्माच्या प्रसारामुळे दक्षिणातील जैनांचा न्हात शाळा, आणि मोठमोठी वतनदार धराऱ्ही धर्मींतर करून गेल्यामुळे जैनांची राज्य-सत्त्वाई संपुष्टांत आली. वतनदार लिंगाईत झाणजे पाटील, देसाई, मगदुम अशा लिंगाईतांचा आणि शीलवंत पंचम लिंगाईतांचा सोयरेसंवेद होत नाही. झाणजे हे पूर्वी जैन होते.

गुजराथी हिंदू जैन कसे ?

ज्यांना वैदिकधर्म मान्य आहे, परंतु यज्ञांतील हिंसा भाव मन्य नाही, असे निर्माणाहारी गुजराथी किंवा कंठीचाळ पुरुकळ लोक आहेत. रामाटुज, वडभाराचार्य वैरोचना उपदेशाने हे लोक हिंदू वतले, परंतु त्यापूर्वी हे जैनज दोते. पुणे, चातारा, लांगली, करमाळे, इंद्रापूर, मुंबई वगैरे ठिकाणी असलेले आणि सभ्यां हिंदू लग्नहून विणारे कंठीचाळ व विष्णूधर्मी गुजराथी हे न शतकापूर्वी पुणीपांने जैनधर्मीच होते. एका यातारा शहरांतच शंभर वर्षां जैन गुजराथी घर दीडशेहून अधिक होती. पण आज त्याचे ठिकाणी एकच घर जैनधर्मी राहिले आहे. चाकीस वर्षापूर्वी त्यापैकी पद्मास घरे धर्मी शाळी असें सांगतात. पुण्याचे धानिक माडीवाळे, टीकमदाम अ-

दीड़र्शे वर्षामार्गे जैन तर होताच पण परवांपर्यंत ते पञ्चषणपर्वात जिनमंदिरांतः
येऊन पूजाअर्चा करीत असत, अशापही अशा पुष्कल गुजराच्यांच्या घरी भ.
पार्श्वगाथांची मूर्ती असून भाद्रपदात ते त्याची पूजा करतात. येवढा मोठा
घनिक व्यापारी समाज या जैनसमाजांतून गेला त्या समाजाची किंती हानी
झाली असेल याची कल्पनाही करवत नाही, लॉड कर्णम यांनी एकदां असें
झटले होते की, हिंदुस्थानांतील तु व्यापार जैनांच्याच हाती आहे मग ज्या-
काळी सर्वच व्यापार जैनांच्या हाती असेल व राज्यसत्त्वाही त्यांच्याचकडे असेल
त्यावेळचे त्यांचे वैभव हेवा करण्यासारखे नसेल काय ।

महात्मा गांधीजींचे जैनत्व.

गुजराठी हे जैन होते, याचे ताजे उदाहरण छणजे महात्माजींचे होय ।
महात्मा गांधी ज्यावेळेला विलायतेला निघाले त्यावेळी जैनसाधु बेचरदास
हे त्यांच्या घरी आहार धेण्यासाठी गंगे होते. त्याचवेळी महात्माजींना त्यांच्या
मातोश्रीनीं फंचाणुवरै घ्यावयास लावली, हे सर्वक्षुतत्त्व आहे. आजोलकद्वान
महात्माजी हे जैनच आहेत. आणि जैनधर्मी मातोश्रीच्या सानिध्यामुळे त्यांच्या
मनाचर पूर्णपणे जैनत्वातून बिंबली आहेत. झणूनच महात्माजी उष्कल लोक
जैन म्हणूनच ओळखतात. शिवाय त्यांचे आजोवाही जैनच होते. नित्यमय
जगत् एमील १९३१ चा अंक पहा, “ महात्माजी धर्माने जैन आणि जातीने
कैणव असल्यामुळे अहिंसाधर्माचा आसर जन्मतोऽय त्यांच्यावर पडला होता,
महात्माजीच्या मातोश्री या जैन कन्या असून त्यांचे आजोवा जैनधर्मांतून
विश्वधर्मात आले होते, ” घणजे शेमर वर्षीमार्गे हे घरांने शुद्ध जैनधर्मी
होते असें सिद्ध होते, ” प्रोत्तद्ध जैन यति रायचंदजी यांच्या उपदेशाचीच
छाप आपल्यावर पडली आहे असे खुद महात्माजीच कबूल करतात. जैन-
समाज जर बहुसंख्य असता तर ‘ मा जंन आहे ’ असेच महात्माजींनी सांगि-
तालै असते, पण यांतही एक राजकारण आहे.

गंगादिकार हे जैन कसे ?

मैसूरु संस्थानांत इल्हों गंगादिकार या नांवाने ओळखले जाणारे पुष्कळ लोक आहेत. इ. स. १०३ पासून इ. स. १००४ पर्यंत राज्य करणाऱ्या गंगवंशीयापैकीचे हे लोक आहेत. या राजघराण्याने मैसूरुच्या गादीवर ९०० वर्षे राज्य केले. इतका दीर्घकाल राज्य करणारे भारतांतील हेच एक घराणे होय ! या घराण्यात कौंगुनीवर्मी व गंगाराज हे दोन प्रसिद्ध पुढीप होऊन गेले. गंगादिकार नांवाने प्रसिद्ध असलेले त्यांचे वंशज उद्ध्या शैववर्मी असून जैन-धर्मचे कट्ट शत्रु आहेत. तथापि गंगानावर, कंगानावर, गंगेय अशा आड-नांवाचे कांहीं जैनलोकही या भागात आहेत. ते याच प्राचीन धराण्यापैकी असावेत असे वाईते.

महानुभाव किंवा मानभाव हे जैन कसे ?

मानभाव पंथाचा मुख्य चक्रघर होय. त्याच्या सूत्रांत जैनधर्माचा कोठे वास येतो ! असा एक प्रश्न ले. श्री. काटक यांनी केसरीच्या ता. २४।३।३६ आपल्या लिखाणात लिहिला आहे. याचरून जैनधर्माचा मानभाव पंथाची कांहीतरी संबंध असावा असे वाटले, या पंथांत अदिसा धर्मच प्रामुख्याने पाढला जातो, सध्यां हे हिंदूत मोडतात. तथापि आचार व धर्मविधी जैन-प्रमाणेच पाढतात. जैनमुनीप्रमाणेच त्यांच्यांतही मुनिधर्म पाढला जातो. जेथे दिसा चालते अशा ठिकाणी हे साधु राहत नाहीत. यामुळेच जैनधर्मी कासार वैगो लोक या पंथांत शिरले आहेत, या पंथाचा संस्थापक चक्रघर हा यादव-कुलोत्तम असून अहेसाधर्मी होता. महानु छेमाडपंथाने त्याला ठार मारले. या अपराधावद्दलच रामदेवराव यादवाने त्यांचे कातडे सोढून काढले होते. श्रीकृष्ण व भ. नेमिनाथ ज्या कुलांत जन्मले, त्याच यादवकुलांत रामदेवराव आणि चक्रघर यांचा जन्म झाला होता. चक्रघराने जरी मानभावपथ या नावाने धर्मप्रसार केला, तरी त्यांने अदिसाधर्मचाच प्रसार केला. हे लक्षांत ठेवण्यासारखे आहे. तत्त्वाभ्यासमतेमुळेच पुष्कळ जैनलोक या पंथांत शिरले.

हिंदू कलार हे जैन कसे ?

नामपूर, बन्हाड, खानदेश इत्यादि ठिकार्णी या कलार लोकांची संख्या जरीच असून यामध्ये आजही कांही जैनधर्माने वागणरे आहेत. पण हे सरेच हिंदू घणुन सांगतात. यापैकी कांही सुशिक्षित लोकांनी दोन धर्मांमो अर्द्या विचारणा केली होती की—“आशी कलार लोक जैनधर्मी होतो. सहवासाने हिंदूमध्ये भिसळून गेलो. तरी आहांला जैन करून घेतल्यास आशी जैन होण्यास तयार आहोत. आम्हांला पावन कलन घेतल्यास लाखो लोक जैन होण्यास तयार आहेत. सन १९१५ च्या द. म. जैन सुभेद्र्या अध्यक्षाकडे कलार लोकांनी अर्ज केला होता की ‘आम्ही पूर्वी जैन होतो. शुद्ध करून घेतल्यास आम्ही हिंदुपर्म सोडतो.’ पण तिकडे कोणी लक्ष दिले नाही. कारण ते अशुद्ध आहेत ना ? हिंदु लोक वाटल त्याला शुद्ध करून पेत आहेत पण आमचे धर्मवांधव जैनानाही जैन करून घेत नाहीत हे अध्यये नव्हे काय ! ” “हे कलार मूळचे कलचूरी वंशांतले असून ते सर्व क्षत्रियच आहेत. ” (पहा स्पन्सर रिसोर्ट सन १९११ पान २३०)

सराक लोक जैन करै ?

सराक हा शब्द मूळ ‘थावळ’ या शब्दाचा अपभ्रंश झालेला आदे. सराक, सरावगी आणि आवगी हे एकाच अर्थी शब्द असून नंगाल हलाख्यांत या सराक लोकांची पुष्कळ संख्या आहे. याचे आचारविचार जैनांप्रमाणे असून यांना प्रभावी जैनगुरु भेटल्यास हे जैनधर्मांत यावयास तयार आहेत. विहार प्रांतांतील पाकवारो व देवली या गोवीं सराकांच्या वस्तीत जिनकिंव व मंटिरे सांपडली आहेत, या भागांत प्राचीनकाळी जैनांची संख्या फार मोळी होती. सध्यांनी हे सराक हिंदूमध्ये भिसळले जात आहेत. द्यापैकी पुष्कळ जमीनदार व ताळुकादार यांच्या घरी भ. पार्श्वनाथांच्या मूर्ती अद्यापदी आहेत. उ. एव. ब. शीतलप्रसादजी जैन यांच्या उपदेशाने या लोकांत वरीच जागृति झाली. असून हे दरवाल उदयगिरी पर्वतावरील माचीन जैनतीर्थाला घेत असतात.

हिंदु लाड हे जैन कसे?

जैनधर्मीत ज्या ८४ शावा सांगितल्या आहेत त्यात लाड हो एक आहे. वळ्हाड, नागपूर भागांत जैनलाड लोकांची २३ शे धरे आहत. हे लोक श्रीमंत असून उच्चकुलीन जैनधर्मी समजांत जातात. तथापि त्या भागांत हिंदूधर्मी लाड लोकांची संख्या फार मोठी आहे. लाड, लाडशिके वाणी, लाड-कुभार, लाड कुंकुविके असे अनेक धंडांतले लाड असून कांहीचा सोयरसंवय जैन लाडार्शी ही लागतो. बुळ्याचे विटेचे कारखानदार शानू दशरथी कुंभार, हे हिंदूधर्मी असून त्यांचे आप जैनधर्मी आहेत हे लाड लोक वळ्हाचे अशी लैन आवारविचाराचे आहेत. पण सध्या हिंदू म्हणून सांगतात. वंटरपूरचे कुंकुविके लाड यांच्या बरी ज्यो जुन्या जमाखर्चाऱ्या वद्या आहत त्यांत प्रयमतः ‘श्रीबीतरागाय नमः’ असे मंगलाचरण केले आहे. ८१० वर्षीपूर्वी अलाद्वावाद कोर्टीत या लाड जातीच! एक दावा मुरु दोता. त्यावेळी पूर्वी हे लाड जैन असल्याचे सिद्ध होऊन त्याप्रमाणे निकाल लागला. त्याचाच उतारा वंटरपुरच्या एका लाडानें यापल्या दावांत हजर केला होता. लाड लोक वळ्हाडांत आधिक आहेत, तसेच गदाराघूर्त नारीत, कांहीं दुरव्यक धरे आहेत, कोल्हापूरचे धनिक श्री, बाबुराव रुद्धकर (लाड) यांची इतर लाड लोकांना जैनधर्मी बनविल्याची खटपट मुरु आहे. हे लोक आजही पुर्ण जैन होण्यास तयार आहत, आणि याबदल कोल्हापूर येथील धनिक समाजसेवक श्री. बाबुराव रुद्धकर हे नेहमी प्रयत्न करीत असतात. अशा कार्यकर्त्यांचे समाजांनें जल्ल अभिनंदन केले पाहिजे. कोल्हापुराला दोन जैन मठ आहेत. पण या मठांच्या डोक्यांत आणि जैनमुर्नीच्या डोक्यांत हा विषय कधी असेल काय? कोणी प्रमावशाली मठावींश किंवा मुनी या प्रयत्नास ला तर हे लाड खालीने जैनधर्म स्वीकारतील. खानदेशांत लाड कुभारांची वांच हजारवर आहे. पण त्यात जैनधर्मी हजार-पांचशेच आहेत, व

यांतुनही हिंदूत भर्ती होत आहेत. लाड हे एक उच्चतादर्शक क्षत्रियवाचक उपद असावें, कारंजा येथील जैन वधेवाळांना लाड असेहि शणतात,

इ. स. १९२५ सार्वी मेहेकर या गांवां (जि, बुलढाणा) शंकरगवार्य डॉ. कुलकोटी यांचा चातुर्मीष झाला होता. त्याचवेळी वन्हाड प्रांतीय लाडांची घर्मपरिषद भरली होती. त्याचवेळी आपण कोणत्या घर्माचे व आपला अधिकार काय; यासंबंधी हया लोकांनी चर्चा केली. धड जैन नव्हेत, धड हिंदू नव्हेत, अशा अकर्मेत हे लाड होते. त्यांना आपल्या प्राचीन घर्माचा विसर पडत चालला होता. अशाचवेळीच डॉ. कुलकोटीची गांठ पडली. आणि त्यांनी सांगितले की “ तुक्की लाटायन झणून वेदामध्ये जी क्षत्रिय जात आहे त्या जातीचे असून तुझांला वेदाचा अधिकार आहे. ” अशा उराव पास केला. आणि हया एकाच समेत पांच हजार लाड हिंदू नगेल. त्यापूर्वी आपण हिंदू आहेत असे त्यांना कर्धीच वाढत नव्हते. (त्या त्तमेचे वृत्त लोकमान्य ता. १०१६.२५ च्या अंकांत पदा.) अशा प्रकारचे ब्राह्मण घर्मगुरुचे कार्य आणि आपल्या घर्मगुरुचे ही कार्य पदा. यांची तुलना कशी करावी हेच कळत नाही !

हिंदू भावसार हे जैन कसे ?

लाडाप्रमाणे भावसार ही एक प्रतिष्ठित शास्त्रा समजली जाते. हे आपल्याला क्षत्रिय वंशज समजतात. व खरेही आहे. जैन शास्त्रांत कार्यार्थी क्षत्रिय व नामार्थी क्षत्रिय असे दोन भेद असून त्यापैकी भावसार हे नाम-वाचक क्षत्रिय होत. यांच्यामध्ये भंडारी, रंगारी, शिंगी, माळी वगैरे अनेक जातींचा समावेश होतो. यापैकी रंगारी जैन भावसार आजही वन्हाड भागांत पुढकळ आहेत. आणि हयापैकीच कांही हिंदुही आहेत. दिवांगेदिवांग हिंदू भावसारांची संख्या वाढत आहे. कांही ठिकाणी जैन व हिंदू भावसारांचे रोटीबेटी व्यवहारही सुरु आहेत. त्यामुळे या पडत्या काळांत हे सर्वच भावसार पुलेमागे हिंदूत मिरळतील अशी मिती वाढते. भावसार भंडारी क

माळी वैगरे जातीत झे, २० असे जैन मावसारांचे प्रमाण आहे, जैनांच्या उदाचीनतेने या भावसारांचे भविष्य काय आहे हे लहान मूळही सांगू शकेल ! जैन भावसार व हिंदु भावसार असे त्यांचे दोन भेद असल्याचे भी, देशमूळ यांच्या हतिहासांत भाग २ पान २१२ वर नमूद केले आहे, नाचणगांवचे जैन रंगारी कारंजाला जेब्हां सेनगणाक्या मंदिरांत दर्शनाला येतात त्यावेळी त्यांचे कारंजाचे पाहुणेही बोबर जातात, पण दर्शनमात्र करीत नाहीत, अवध्या शंभर वर्षात त्यांना इतका विसर पडला आहे.

हिंदु नागर हे जैन कसे ?

नागर लोकांना वडभाचार्यांनी हिंदु धर्मीत ओढून घेतले, नागर लोकांचा पवित्र ग्रंथ द्वाणजे, गौतम ऋषिकृत “ वोचिताभाणि ” होय, त्यांत में स्थानतात,

लाळो बांडोनी एक दात लेजो ! दया राखिजे अल दात देवो !

प्रश्नन पश्चरो प्रमाण ! प्रदद्धी मात्र स्मान !

पोत पोतानो धर्म सब पाळो ! ते मा आवळू देखाय तेने टाळो !

अशहंतणू एक सात्रू ! बाळीके राजे काम काचू !!

याप्रमाणे उपदेश केला आहे, जैनधर्मीत सम्बद्धत्वाचे हेच लक्षण सांगितले आहे, नागर लोक जरी हिंदु असले, तरी धर्मतत्वाने पके जैनच आहेत, कारण त्यांच्या ग्रंथात अरहंत हाच खरा देव असेहीटले आहे, करमाचा, पुणे, इंदापूर येथे पुण्यक्षेत्र नागर गुजरात्यांची येते आहेत, ती शंभर वर्षापूर्वी जैनधर्मीच होती, सातारा येथे नागर गुजराती आहेत, कांही वर्षापूर्वी तेथे १२५ बरे जैनधर्मी होता, तच्यां एकच जैनधर्मी राहिले असून बांडीच वैष्णव बनले आहेत.

हिंदु अग्रवाल हे जैन कसे ?

अग्रवाल म्हणून गुजरायेत एक व्यापारी जात आहे, त्यांत जैन आणि हिंदु या दोन्हीचा भरणा आहे, हिंदु अग्रवाल हे आचाराने अहिंसाधर्मीच

आहेत, पूर्णी हे जैनधर्मी होते, परंतु वलभाचार्यीच्या उपदेशानें हे विष्णुमार्गी बनले, आणि रोटांवेटो व्यवहारानें दरसाल वरेच अग्रवाल अजूनही वैष्णवांत जात आहेत. मात्र आग्रा, दिल्ली या बाजूला जैन अग्रवालांचीच संखया जास्त आहे, मुर्द्दईच प्रसिद्ध दानशुर श्रीभात् तुखानंद अग्रवाळे (सुखानंद धर्मशाळेचे भालक) हे जैन होते. परंतु त्यांच कुटुंब विष्णुमार्गी मिळाले, तिच्या मांहरच्या मठकीच्या अधिक उद्यासानें हे वरांपै विष्णुमार्गी बनले, मालेगांव (धुळे) येथे २०।२५ दिंगवर जैन घेणे आहेत. वीतच वर्षापूर्वी ते कट्टर जैनधर्माने वागत असत, त्या अग्रवाल जनानें तेथे जिनमंदिर बाबळे आहे, त्याचाच मुलगा आज तिकडे कुनौनही पाहत नाही, उध्या हे अग्रवाल लोक एकत्र माद्रपद भातांत जिनमंदिरांत दर्शनास तेवढे येतात. हिंदु अग्रवाला-बरोदर आतसंवंध वाढल्यामुळे त्यांचे जैनत्व तंपुष्टांत येत आहे, जो आज जैन आहे तो उक्ता हिंदू दृष्टवृन घेतो, असें प्रत्यही घडत आहे. उलट हिंदू-तून जैन झाल्याचे एकदौ उदाहरण दिसत नाही, ही एकच गोष्ठ जैनांचे हिंदू शाले आहेत, याचा साक्ष देण्यास पुरो आहे.

मालेगांवच्या अग्रवालांची भेट घेऊन मी जेव्हां त्यांची विचारपूक केली तेव्हां ते फक्त आपण जैन असत्याचे सांगतात इतकेच, पुढील पिढीला त्यांचेही स्मरण राहणार नाहीं.

हिंदु सादरु हे जैन कसे?

अवध्य श्रेक्खगृह येथे सन १९१० ताळी जी जैनसभा भरली होती त्यावेळी श्री. अनंतराजराया भोतीलमी यांनो ठराव माडला होता की—“या द्वासूर प्रांतात सादरु नाभक जातीच्या लोकांची अदमासे दोन हजार घरे असून हे लोक पूर्वी जैनधर्मानुयायी होते, अलिकडे हे लोक अद्वा व आचरणामध्ये श्रिथिल झाले आहेत, त्यांना जैनधर्मात पुन्हा दड करण्याकरितां ही महातमा ठराव करते की—मद्वारक व उपदेशक यांच्या द्वारे त्यांना उपदेश द्यावा व

जैन उपाध्यायाकृद्वन् त्याच्या लग्नादि संस्कार किया कराण्यात याच्यात, ”
सर्वांमुमते हा उराब पास होउन त्या कार्यार्थ कमेटीही नेमली होती.

रहु इंद्रु हे जैन होते !

देशमुख कृत इतिहास भाग २ पृष्ठ २१९ वर छटले आहे कों—“रहु
किंवा रहु हे दृजार वर्षगांवे जैन होते नेतर लिंगाईत शाळे आहेत.” रहु राजे
हे जैनधर्मी होते, याबहल आतां वादच राहिला नाही. रहु या शब्दापासूनच
रहु व रहु असा अपभ्रंश झाला आहे. रहु लोक आपण यष्ट्रकृट वंशातले
आहोत असे घणतात.

हिंदु कासार हे जैन कसे ?

कासार लोकांची धर्मे प्राचीन कालापासून प्रत्येक गांवी आहेतच. यां
कासारात हिंदु व जैन कासार अंत दोन भेद आहेत. या दोन्ही प्रकारच्या
कासारांची फारकत पेशवाईत पुण्यास झाली. पुणे, नगर, नाशीक या शहरांत
कासारांची संख्या पुष्कल असून मोळगाईतही वरीच मोठी संख्या आहे.
बेळगांव, घारवाड, शैलूर वैरीरे भागांत मात्र हिंदु कासारांची संख्या नाही.
यंदरपूर, सौल्यापूरपैत जैन कासार दिसून येतात. बाकीच्या भागांत जे
हिंदु कासार आहेत ते पूर्वी जैनच होते. शे दोनशें वर्षीतच त्यांचे हिंदूत
स्थानतर झाले आहे. हे कुर्ब कासार मल्लखेड व हुमस या गटाचे शिष्य आहेत.
कासारात कालिका व पद्मावती या दोन देवीची भक्ति करण्याचा प्रधात आहे.
दक्षिणी कासार पद्मावतीची पूजा करतात व बाकीच्या भागांत कालिकादेवीची
पूजाअर्चा करतात. दोन्हीचा अर्थ एकच आहे. दोन्ही देवता जैनशातन-
देवताच आहेत. त्यामुळे त्या क्षत्रियांच्या कुलदेवताच आहेत. कासार
क्षत्रिय आहेत. दोघांनाही कालिकापुराण मान्य आहे. हिंदु कासारांच्या
नवरात्रोत्सवांत ब्राह्मणदेखील हेच कालिकापुराण वाचून दाखवतात. त्या
पुराणांत जैनधर्मांची माहिती भरलेली आहे. हे लक्षात ठेवण्याचारखे आहे.

चालीस वर्षपूर्वी हुमसचे मठाशीश भट्टारक महाराज पुण्यास आले होते. त्यांवेळो 'हेच आमचे गुरु' झाणून पुण्याच्या कासारांनी त्यांचा सत्कार करून भावरीहो (भिजा) केली होती. असे पुण्याचे प्रसिद्ध कासार श्री. शंकरराव मुरुडकर हे सांगतात. त्यांचा व सावकार डोगरे यांचा ओढा अजूनही जैनधर्मांकडे आहे. पुण्यांतील कालिकेच्या भंदिरांत मी आणि पं. बाहुबली यांनी मिळून तीन वर्षे कासार मुलांना जैनघरमधिक्षण देण्यासाठी पाठशाळा काढली होती परंतु यांवै तसेच यश आले नाही. जे कासार हिंदू इष्णवितात त्या सर्वांना आपण पूर्वी जैन असल्यानी जाणीव आहे. पुण्यांतून हिंदूच्या सहवासांत एकादें कासाराचे घर असायचे व त्याच्यावर हिंदूंचा पराढा वसायचा, असे होऊनच कासार लोक हिंदूत भरत आहेत जैन धनिक व जैन मुनी यांनी जर प्रयत्न केला तर अजूनही पश्चात हजारांचा कासार समाज आनंदानें जैन होण्यास तथार आहे. पण जैनसंघटना व उपदेशकांचा अभाव या दोन गोष्टीमुळेच हे कार्य मार्गे पडत आहे.

हिंदू वाणी हे जैन कसे?

खानदेश, बन्द्याड, बन्द्याणपूर आणि खांडवा या बाजूला या वाणी लोकांची तुरल्क घेरे आहेत. यांच्यांत चितोडे वाणी व नेवे वाणी असे दोन प्रकार आहेत. दोन्ही प्रकारच्या शाळेत जैन व हिंदू असा प्रकार झालेला आहे. चितोडे वाणी लोकांत जे अश्याप जैनधर्मांय आहेत तेही उंदासीनच आहेत. कारण त्यांचा बराच संबंध हिंदू चितोडे नाण्याशी असल्यामुळे वालाजीची भक्ती करण्याकडे ओढा आहे, हे मूळचे उद्देश्यरूपा बाजूचे आहेत. त्यांच्यांत हिंदू झालेल्यांचीच संख्या आधिक असल्यामुळे जे थोडे व्हुत जैन आहेत त्यांचे उद्यां काय होईल हे काही सांगतां येत नाही. चितोडे वाणी हे सर्व प्राचीन दिगंबर धर्मीयच होते.

— हिंदू वाणी जैन वाणी —

नेंद्रे वाणी द्वाणुन दुसरी जी शाला आहे ती आतां पूर्णपणे हिंदूत मिसळून गेली आहे. यांचा सर्व आचार जैनधर्मानुसार आहे आणि आपण पूर्वी जैन असत्याचे कांडी लोकांनी मला सांगितले त्यापैकी कांडी कारंजा (वन्हाड) येथे असल नेवे द्वाणुन जैन आहेत. ते पूर्ण सम्यक्यागी असून भीमान आहेत. पण कासार व अयवले यांच्या जैन व हिंदु शाखेत ज्याप्रमाणे रोटीबेटी घ्यवहार होतो त्याप्रमाणे नेवे दाखात नाही.

जैन आणि हिंदू श्रीमाळी.

श्रीमाळी जातीचे लोक गुजरातेत असून यांचांत जैनधर्मी व वैष्णवधर्मी असे भेद आहेत. डॉ. केतकर 'प्राचीन महाराष्ट्र' पुस्तकात पान २०५ वर लिहितात—“श्रीमाळी ब्राह्मणास भोजक असे द्वाणतात. पण ते सर्वांना नाही. त्यांतील जैनधर्मी श्रीमाळी यांनाच आहे. त्यांच्यांत परस्पर रोटीबेटी घ्यवहार होत नाही. कुमारपाल राजाज्ञावेळी श्रीमाळ्यांना भोजक हॅ नांव मिळाले असे ते सांगतात पण ते खरे नाही. ‘भग’ ब्राह्मणांत दिरफाव करत्याचा प्रस्तुन करून नंतर जैनांना शिरले असावेत आणि भोजक द्वाले असावेत.”

डॉ. केतकर सांगतात ही भोजक जात बेगळी आहे. ती जैन व वैष्णव या दोन्ही धर्मात आहे. ते नृत्यगायत्रे करून पोट भरतात; उत्तरेकडे जैनांच्या लगांत हे भोजक असतात. दोन्ही धर्माचे भोजक जैनधर्माने वापतात; यावरून त्यापैकी कांडी जैनाचे हिंदू शाळे आहेत हेच खरे आहे. कारण हिंदू भोजक हे हिंदूच्या लगांत जात नसतात. डॉ. केतकर द्वाणतात—“वैदिक धर्मातूनच श्रीमाळी भोजक हे जैनधर्मात शिरले असावेत.” पण ते खरे नसून जैनधर्मातूनच हिंदूत गेले आहेत. डॉ. केतकर पुन्हां लिहितात की “ओसवाळावरोबर जवलो भूणुन आमच्यावर ब्राह्मणांनी बहिष्कार घातला असे श्रीमाळी झणतात.” यावरून डॉ. केतकरांचा हेतु असा कीं हिंदूनी बहिष्कार घातला द्वाणुन हे श्रीमाळी जैनांत शिरले; पण तसेच वाटत नाही. रात्री भोजनत्याग, जलगाळन

वौरे जैनाचार त्यांच्यांत असून पूर्ण जैनधर्मप्रमाणे बागतात, हे शोषवाळांचे घरी सैपाक करीत असत, काही झाले दरी खरा ब्राह्मण जैनांचे घरी नोकरी करील असें वाटत नाहीं. मग जैनांचा पुजारी झाणून ते कसे राहील ? त्यांच्या इतिहासवरून पदांतं सध्यां जे हिंदू श्रीमाळी आहेत, ते जैन भीमाळी लोकांनंच गेले आहेत असे दिसते.

हिंदू व जैन चौधरी.

तळोदे (पश्चिम लानदेश) येथील सावकार रमणलाल चंदुलाळ चौधरी हे गुजराथी असून हिंदू (खिणु) धर्माने बागतात, त्यांच्या सांगण्यांत असे आहे की 'गुजराथेत त्याचे मामा दे पूर्ण जैनधर्मी असून गुजराथेत असलेले आमचे लोक बहुतेक जैनधर्मीच आहेत, ते आस लागतात, मात्र इकडे आढी हिंदू लाणवितो.' तंदुरवार वौरे ठिकाणी यांची घरे आहेत. हे लोक इकडे आल्यानंतरच विष्णुधर्मी बनले असावेत, कारण गुजराथेत त्यांचेच आपेक्ष जैन आहेत, यांच्यामध्ये शाहा, याणी, भॉफ, मेथा, चौधरी अर्ही नांये असून आचारविचार शुद्ध जैनधर्मप्रमाणेच आहेत. फक्त हिंदू या नांवामुळेच ते परके जाऊतात.

नैनार जैन कसे ?

कांटकांतलि भुदलियार, राय, चेडी, हे हिंदू लोक जैनधर्मीच होते. पद्धत अकोट गेंडेट सन १८९५ इ.

कांची दंशांत बहुत वर्षे जैनधर्म चालत होता, कांचीचा राजा जैनच होता पण सध्या ते ब्राह्मण म्हणवितात. यांच्यांत उपजाति नाहीत ते राय, चेडी, भुदलियार असे म्हणवितात. जैनांचेरीज इतरांचा आहार घेत नाहीत. हे सर्व नैनार होते, मैनार म्हणजे पापरहित असा अर्थ आहे. हिंदू लोकांनी नैनार जैनांना फार वाच दिल्यामुळे त वरील निरनिराक्षया नांवांनी हिंदुयर्मी बनले, तरी कचित् जैनधर्मी नैनार आहेत. अवणजेळगोळ येथे सन १९१२ साली जैनमद्दासभा झाली, तेथे प्रो. नैनार एम्. ए. जैन झणुन आले होणे.

મಹાસપાસુન તંડોર શહેર ૨૦૦ મેલ લાંબ આહे, તેથે ગુર્હી જૈનભર્મી રાજા હોતા. તો આજારી પડળા અસતાં બ્રાહ્મણ વૈદ્યાચ્ચા ઔષધાને ગુણ આલા. ત્યામુલે વૈદ્યાચ્ચા સાંગળ્યાવરુન રાજા હિંદુ બનલા ક જે જૈન હિંદુ હોળાર નાહોત અગાર દુઃકરાચી ભક્તિ કરળાર નાહોત ત્યાંના ઠાર મારાવે, અણા દુઃક્રમ કાઢલા, ત્યામુલે લાખો જૈનાંચી કન્દળ દાઢી ક વાસીચે હિંદુ હોકુન રાહિલે.

સાળી હે જૈન કસે ?

યાળી પુરાણ સંશોધન અંક જાનેવારી ચ, ૧૯૩૪ (સત્તારા) બ્રહ્મદેવાને અંકિની આગ્નિ સાદિની અશા દોન લિયા ઉત્પત્ત કેવશા, અંકિની-પાસથી પાર્શ્વનાથ પુત્ર જન્મલા આગ્નિ પદ્માવતીચ્ચા પોટો પદ્માકાર પુન આલા. ત્યાનેચ પુછે શ્રાવક ધર્મ ચાલબિલા, યાચ માસિકાંત પાન ૧૫૪ વર ઝણતાત “ત્યાખેળી તાંવઢી માટ, કુશલ્યાંતલે તૂં, પખાલીંચે પાળી પીત નસત, ત્યાબેઢચ્ચા રાજાલા આઠ રાણ્યા હોત્યા. ત્યાંત એકીંચે નાંત પદ્માવતી અસ્તુન તી જૈન સાળ્યાંચી કન્યા હોતી.”

વિસનની હે જૈન કસે ?

જ્યાપ્રમાર્ગે દક્ષિણ સહારાષ્ટ્રાંત જૈનાંચી બસ્તી જારત આહે, ત્યાચપ્રમાર્ગે વજાડ, ખાનદેશ ગુજરાથ યા ભાગાંત પુષ્કલ જૈમંદળ્યા હોતી. પરંતુ અગદી યોળ્યાચ કાલ્પાંત તે વિષ્ણુભર્મી યનલે દાદેસ.

નિકાનેર, કેજાબાદ, સુરાદાબાદ યા ભાગાંત ‘વિરનવી’ ધર્મચી (વૈષ્ણવી) બરેચ લોક આહેત, યાંચી લંખ્યા ૪૧૫ લાખ હોઈલ. હે અર્થિ-શિત અસ્તુ વિસનની દ્વારાવતાત. હે વૈષ્ણવ ધર્મચી આહોત અંધે ઝણત અથલે, તરી અગદી અલિકદેચ જૈમધર્મોત્તુન ગેલેલે અસાધેત, ત્યાંચા આચાર ચાંગલ્યા ભાસકાલાહી લાજબિણાયાસારલા આહે. પૂર્ણ આંદોલાંભર્મી, રાત્રી ભોજન તર નાહીંચ; પણ ચૂલ્હા રાત્રી પેટબીત નાહોત, પાણી ગાંધૂન પિતાત. કચ્ચી ફળે

સ્તાત નાર્હીત, સાડે તોડીત નાર્હીત, જેનાવરાક્ખૂન ફાર કામ બેઠ નાર્હીત, દ્યાખર્મ પાલતાત, વૈલાચે વૃષણ બડ્દીત નાર્હીત. એકાશા કટ્ટર જૈન મનુલયા-પ્રમાળે ત્યાંને વર્તેન આહે, જરી રામાનુજ કિના બલ્લભાચાર્ય અશાંની યાલોકાંચા અદ્દાનાચા ફાયદા બેઝન ત્યાંના બૈજ્ઞાન બનવિલે અસલે તરી ત્યાંની આપલા જૈનખર્મ ઓડલા નાર્હી, મહાર માંગાના જવરીને લિથ્યન કેલવાનંતર તે જ્યાપ્રમાળે હિંદુ ધર્મપ્રમાળેચ પુન્દ્ર વાગતાત તસેચ યા લોકાંચે જ્ઞાલ આહે.

યાશિવાય બંજારી, ભાટે, લુણાવા, વાળિયા, મળિયાર વિંગર અનેક પોટજાતીચે લોક જૈનાનુન હિંદુમધ્યે ગેલે આહેત, બંજારી લોકાંત ‘મથુરાજિન’ વ ‘બનજિન’ અસે દોન ભેદ આહેત, યા જારીતહ્યા લિયા અજૂનદી માંસ એવન કરીત નાર્હીત માત્ર હે સર્વ હિંદુઘર્મી બનલે આહેત.

સાઢી, કોશી, વિણકરી વિંગર લોક અવાપહી માંસાહાર કરીત નાર્હીત. નાગપૂર ભાગાંત યાપૈકી વરેચ લોક જૈનઘર્મી આહેત, જે હિંદુ વિણકરી સાઢી આહેત ત્યાંબાદી યાંચા રોટીબેટી બ્યવહાર ચાલતો, યાબસુન હે હિંદુ વિણકરી વિંગર પૂર્વી જૈનચ હોતે અસે સિદ્ધ હોતે.

મરતખંડાચા ગુજરાઠી ઇતિહાસ પાન ૪૮ વર લિહિલે આહે કી—“ ભાટે, લુણાવા, વાળિયા વિંગર લોકાંના બલ્લભાચાર્યોની બલ્લભપંથી કેલે.” રાજસ્થાનચ્યા ઇતિહાસાંત લિહિલે આહે કી—“ મુંબઈચે ભાટે હે ક્ષત્રિય અસૂન અહિસક આહેત, તે જૈનચ અસાવેત.”

જોઘપુરચ્યા રાજ્યાંત ‘ઘટુ’ કણુન એક ગંબ આહે તેથીલ દોતકરી વિચ્છિન્યો આહેત પરંતુ આપલ્યા હદ્દીત રાજાલાદી પશુપદ્ધાંચી શિકાર કરું દેત નાર્હીત. ઇતર આચાર જેનાપ્રમાળેચ પાલતાત, હે લોક દોંડશે બધીપૂર્વી જૈનચ હોતે, ચારાંશ બૈજ્ઞાનવંથી લોક પૂર્ણપણે જૈનઘર્મી અસૂન અલિકંડચ ત્યાંચા ધર્મપાલટ જ્ઞાલ આહે, અસે દિસૂન યેતે, ઇતર્કેચ કાય પણ ખુદ

શંકરાચાર્યહી હિંદુ નબ્દૂતે !

प्रो. अळतेकरांनी 'ठिळकांची धर्मविषयक मर्ते' या पुस्तकांत लिहिके आहे को वैदिक आर्य दक्षिणेत आले. त्यांनी तेर्थील शूद्रांना हिंदूत घेतले. त्यायोगाने स्मार्त कालानंतर त्यांच्यांत शंकराचार्य, मध्वाचार्य, तायणाचार्य यांच्यासारखे हिंदुधर्माचा परमोत्कर्ष करणारे थोर आचार्य जन्माल आले.' यावरुन मूळांत शंकराचार्य तरी हिंदू कोठे होते ? वेदे जिनवरम् राजहंस स. १९२४ निषणी (बेळगांव), श्री शंकराचार्य आणि जैनधर्म यांत म्हणतात " आचार्याची उत्पत्ति एका विधवेच्या पोटी शंकराच्या प्रसादाने झाली. देवाच्या प्रसादाने विधवेला मूळ होणे हे जाजकाल तरी असंभवनीय आहे. " वाचकहो कोणत्याही जीवाचो उत्पत्ति नर मादीच्या संयोगाने (रतिप्रसंगाने) होत असते. पण शंकराचार्याची ही उत्पत्ति झाणजे हा एक चमत्कारच होय. देवाच्या प्रसादाने दशरथ राजाला राम झाला. पण कसा झाला ? कां मासृती भवकारला ? कांसवाची उत्पत्ति नर मादीच्या दर्शनाने होते पक्षाची उत्पत्ति वायु रेताने होते. पण शंकराचार्याची उत्पत्ति माव अजब आहे. असो ऋषिच्यून कूळ आणि नदीमें मूळ याचा विचार करू नये झाणतात.

शंकराचार्याचा खरा इतिहास पहा झाणजे कळेल; त्यांच्या आईउ वाढीत कां टाळले होते ! (विजयी मराठा वर्ष १४ अंक २८) मध्ये पहा. अर्थात 'थें थें तें सचे.' या न्यायाने अनेक जातीतील लोकांच्या समावेशाने ही हिंदुधर्माची अनेक ठिगळांची रंगीबेरंगी कंथा तयार झाली आहे. मुळांत हिंदूचे धर्मगुरु हे देखील जेथे हिंदू नव्हते तेथे इतरांनी हिंदूधर्मविद्वळ कां झाणून अभिमान घरावा ! दोरे तुटस्यानंतर वाकळेतील ठिगळे जर्शी निवृत्त पडतात त्याचप्रमाणे हिंदूत मिसळलेले लोक बाहेर काढले तर हिंदूच शिळक राहणार नाहीत !

'इस्ट अॅट वेस्ट' मालिकांत उन १९०४ झाली एक लेस लिहूनै. परंजेप यांनी अशी यंका काढली द्योती की— " हिंदूधर्म झाणजे एक वेडगळ.

समजुतीचा भारा असल्यामुळे धर्मशिक्षापासून काढी कायदा न होता उलट राष्ट्रीयत्वाची हानी मात्र होईल.” आणि हिंदुधर्माला ‘कंथा’ पाठले काय, आणि रंगलरसहेनांनी ‘वेडगड समजुतीचा भारा’ पाठले काय अर्थ एकच।

दिदुस्तानांतील मुसलमान हे सर्व दिदुतून कुटून गेलेले खेर, पण त्यांच्याच अंगांत लगेच मुसलमानी वेळ भरून ते हिंदूचे कट्टर देवी बनले.” यावरून जैनांचा देष हिंदू कां करतात हे कलून येईल! एकेकाळी आपण जैन होतो, हे तरी हिंदूंचा लक्षात कोंठे आहे! मग मुसलमानांनाच तेवढा दोष कां चावा! तरी मुसलमान हे हिंदूपेक्षा प्रामाणिकच; कारण ते असे तरी शण्ट नाहीत की—“मुसलमानांतूनच हिंदूची जात निर्भाण झाली आहे.” पण या हिंदूनी मात्र जैनांनुन कुटूनच जैनाच्या नाशाचा अव्याहत, प्रयत्न चालविला आहे!

जैनांनी आपल्या उन्नत काळीदी कोणावर ऊळम जवरीमें धर्म लादला नव्हता; द्वेष, पक्षपात व कुटिल नातीचा अवलंब केला नव्हता; जैनांची मतें पटली तरच इतरांनी त्याचा स्वीकार करावा; असा उदार बुद्धीने जैन वागले. तोच इतर धर्मियांचा इतिहास पहा, तो रक्कानेच लिहिला असेल. हिंदू-धर्मियांनी जैनांचा जो छछ केला आहे त्याला कुठल्याहि इतिहासात तोड सांपडणार नाहो. शण्णुनच जैनवंधुंना माहे सांगणे आहे की, जर तुशाला आपला धर्म राखावयाचा असेल तर लोकमान्य टिळकांच्या प्रतिशेप्रमाणे दुसऱ्ही प्रतिज्ञा करा. (मी हिंदु आहे, हिंदु राहीन, हिंदू मरेन आणि हिंदू-त्वानेच अभ्युदय करून घेईन.’ ता. २५८८४९०३ चा केसरी) याच न्यायाने जैनांनी ‘मी जैन आहे, जैन राहीन, जैन मरेन, धाणि जैन-त्वानेच अभ्युदय आपला काढून घेईन’ असी प्रतिज्ञा केली पाहिजे. हेच खुरे सम्यक्ष्व होय. असा अभियान जोपर्यंत नाही तोपर्यंत वृथा धर्म-भियान घणाराला मी भिध्यात्वीच समजेन!

ैदिकांची कृष्णकारस्थाने.

आज भारतात जैन लोकसंख्या वारा लाख असून हिंदूंनी घेल्या २५ कोटी आहे. जैनसमाज इतका लहान जरी असला तरी तो हिंदूंच्या लोक्यात सलत आहे. त्यांना सारा भारत हिंदू निशाणाखाली आणावयाचा आहे. या कारखानासु जैनधर्मच आडवा येत आहे आणि हा धर्म तेवढा हिंदूंत सापेळ कैल्याशिवाय हिंदुधर्माचे महत्वच उगंत वाढणार नाही. जैनधर्म हा मर्म काढणारा धर्म असल्यामुळे हा काटा काढण्याचा प्रयत्न शंकराचार्यापासून तो आजतागायत सुरु आहे. जैनांना ज्यांनी पाण्यांत पाहिले, धाण्यांत थाळून गाळले, त्यांनंच आज 'आम्ही तुम्ही एक आहोत' असे हाणण्याची तुळी कां सुचावी ! याचा विचार जैनांनी कला वाहिने. आज हे नंतु मणून गळी पडतील आणि उद्यां गळा दावायलाई कमी करणार नाहीत. हे दोन हजार वर्षांच्या इतिहासांनै अनुभवास आले आहे.

हिंदू महासभेचे धोरण.

हिंदू महासभेचे जनक दे. भ. लाला लज्जपतराय यांचेकडे असून ते जैनच होते. त्याचप्रमाणे तिसे प्रमुख प्रचारक श्री. पद्मराज जैनी हे आहेत असे सांगून जैनांना हिंदूंत ओढण्याचा प्रयत्न चालविला आहे. जैनांवाचून हिंदूंने कांहीचे चालत नाही, याचेच हे घोतक नव्हेच काय !

जैनांनी हिंदू मणवून ध्यावे म्हणून, असा उपदेश करीत नांदगांव उमशवतीच्या बाजूप पद्मराज जैन हे सभा करीत फिरत होते. नांदगांवाचा योडी उभा श्री. हीरालाल एम. ए. वांच्या अथवतेवाली भरून पद्मराज यांचे व्याख्यान क्झाले. 'जैनांनी हिंदू मणवून ध्यावे' असा ठरवडी पास भाला, त्या सभेत मी (चोपडे) व श्री. महाजन वकील एवढेच काग ते विशद होतो. त्यावेळी त्या ठरावावर बोलायास माझ्याकरिता श्री. महाजन वकील यांनी पांच मिनिटे परवानगी मिळवली. त्या सभेचा सर्वच रंग पालटून

गेला, जैन हे तर हिंदु भाईंतच पण हिंदू हेच कसे जैन आहेत हे मर्म सप्रमाण सिद्ध केले, टाळ्यांचा प्रचंड कडकडाट सुरुं झाला, आम्ही मेलो तरी हरकत नाहीं, पण जैन म्हणूनच जंग किया मरुं हे म्हणणे जैनांना पटले व ते जैनधर्माचा जयजयकार करात समेतन बाहेर पडले.

बुद्धीचे डोके पण भटाळलेले टाळके !

अशी अर्धवट भाणसे आमच्यांत पुष्कळ आहेत, त्यांना जैन म्हणून घेण्यांत लाज वाटते, पद्माराज हे त्यापैकीच करै ? हे पढा, कानपूर येदे १९३८ साली राष्ट्रीय सभा झाली त्यावेळी पदाराज यांचे स्वागत शाल्यावेळी त्यांनी जे भाषण केले त्यांत म्हटले आहे की—“हिंदु लोकहो, हिंदुस्थान आपला देश आहे, आमच्या पूर्वजांनी ज्या हिंदुधर्मासाठी आपले रक्त खांडले, त्यांने रक्षण आम्ही केले नाही तर आमचे पूर्वज काय म्हणतील ? (जैन नव्हेत.) याचा विचार करा, सी या संस्थेचा सेवक आहे, म्हणून सांगतो की याच देही आणि याच डोळा हिंदूचा उत्कर्ष झालेला पाहीन.” कां आहे की नाही भटाळलेले टाळके ?

अशी कितीतरी टाळकीं भटाळलेली आहेत. म्हणून आमची कोटीनी मोजलेली जनसंख्या लाखावर घेऊन चपली आहे. अडले हे लोक म्हणजे कुन्हाडीचा दांडा गोत्राला काळच समजावीत, माझ्या जैन बांधवांनो खाने-सुमारीच्यावेळी तरी तुम्ही जैन असेच आपले नांव आग्रहाने नोंदवावे, म्हणजे माझ्या या भ्रमाचे थोडेतरी सारथक होईल. जैन संख्या घटावयाप दे ब्राह्मण लोक कारणीभूत आहेतच पण आमचे निरभिमानी खण लोकही त्याला कारण आहेत हे विसरूं नका. चाळीस कोटीचो संख्या इतकी कदी घटली याचे आश्रय बाटेल पण पुढील पत्रक पढा—

इ. स. पूर्वी १००० वर्षे

४० कोटी

इ. स. पूर्वी ५००-६०० वर्षे चंद्रगुत काल

२५ कोटी

इ. स. ८१५—समाट अमोघ वर्ष काल	२० कोटी
इ. स. ११७३—महाराजा कुमारपाल काल	१२ कोटी
इ. स. १५५६—अकबर बादशहाच्चा काल	४ कोटी
इ. स. १८८१—ब्रिटिश साम्राज्य काल	१५ लाख
इ. स. १८९१— " " "	१४ लाख
इ. स. १९०१— " " "	१३ "
इ. स. १९११— " " "	१२॥ "
इ. स. १९२१— " " "	११॥ "
इ. स. १९४१— " " "	१५ "

दोन इजार घर्षित झैन संख्येचा कसा न्हाऊ झाला याचे आंकडे कम-यार दिले आहेत. त्यांत इ. स. ११७३ मध्ये कुमारपाल राजाच्यावेळची १२ कोटीची संख्या इ. स. १५५६ साली ४ कोटीवर आली. जैनधर्माचा राजाश्रय तुटल्यामुळे इतरांनी जैनावर अत्याचार करून आपल्या घर्षित ओढून घेतले. राजाश्रयाचाचून धर्मांला उत्तरती कठ्ठा लागतेच, त्यादृष्टीने कोणत्या राजाच्या काळांत जैनधर्म कसा बुडाला तें पहा.

इ. स. पूर्वी ४००-५०० —बौद्धधर्माने बरीच संख्या कमी केली.

इ. स. ८००—सुधन्वा राजाने करोडो जैन मारले.

इ. स. १११७—रामानुजाने हजारो जैनांना विष्णुधर्मी बनविले द. जैनांचा राजाश्रय तोडला.

इ. स. ११८०—वसंवधराने लाढो जैनांना लिंगाईत बनविले.

इ. स. १५२०—वल्लभाचार्याने जैनांना कंठीवाले केले.

इ. स. १७००—पेशव्यांनी कासारांना हिंदुधर्मी बनविले.

इ. स. १८००—उत्तर भारतात जैन धावकांना आर्यसमाजी बनविले.

(लाला लजपतराय)

इ. स. १९०० नंतर—हिंदुसंघटनेचा नावाखाली जैनांचा न्हाण करण्याचा प्रयत्न सुरु केला आहे.

याप्रमाणे आजतागायत दरराज जैनजनसंख्येचा न्हाण सुरु आहे. चालीस कोटी जैनलोक क्रमाक्रमाने अन्यथर्मी बनले आणि वैदिकांचे स्तोम माझून त्यांनी निरनिरळे पंथ एकच कसून हिंदुसर्व वादविला आहे. या सर्व ज्ञानांना आपल्या मूळच्या जैनधर्माचा निसर पहून तेच आज जैनधर्माचे शक्तु बनले आहेत. १ ब्राह्मण, २ मराठे, ३ रजपूत, ४ नागर, ५ मुदलियार, ६ साढी, ७ सावंजी, ८ रजपूत, ९ लिंगार्दीत, १० गुजरायी, ११ गंगादिकार, १२ मानभाव, १३ सराक, १४ लाड, १५ भावसार, १६ कासार, १७ ओगाळी, १८ चौधरी, १९ वंजारी, २० भाटे, २१ छणावा, २२ सादरु, २३ रही, २४ नैनार, २५ वैष्णव व मुक्तलमान अशा पंचवीसहून अंधिक मार्गांनी जैनसंख्या वाहेर पढली आहे व पडत आहे. इकडे जैन समाज दुर्लक्ष करील तर तो खास नामदेश होईल.

जैनांना हिंदु केत्याखेरीज भारत हिंदुमय होणार नाही ! कारण वार्षिक रस धर्म हिंदु आचार विचाराचे व हिंदु दैवताचे भक्त आहेत. पण जैनांचा धर्म अगदीच स्वतंत्र आहे. देव, धर्म, आचार, विचार सर्व बायतीत तो अगदी वेगळा आहे. त्यामुळे तो सद्गुरु कोणांतच विलीन पावणार नाही. दि॒दूनी लक्षांत ठेवावे.

पूर्णावस्थेस पोचलेले तत्त्वज्ञान, कला, विद्या व निर्भेद शास्त्र ही जैनांनी इंदू आहे. ती या हिंदूना पदावत नाही. एकबोल हे जैन हिंदूत मिळून गेले क्षणजे जैनांचे प्राचीन वैभवहि हिंदूच्याच इकाचे होईल आणि असे करण्यासाठी हिंदूची अनेक कारण्यानें सुरु आहेत. ता. २५।१०।३५ च्या केसरीत श्री, केळकर लिहतात—“जैन हे वेद मानत ब्रह्मले तरी त्याचे धर्मसेस्थापक हिंदुस्थानांतच जग्मले महानून जैन हे हिंदूच आहेत.”

त्याच अंकांत श्री. दिवेकर एम्. ए. लिहितात—“जैन व बौद्ध यापैको पारच घोडे हिंदु समजात. इ. स. १८९१ व १९०८ या सालापर्यंत जैनांची संख्या घटत असलांना इ. स. १९२१ साळी ती शें. ६०२ याप्रमाणे वाढलेली आहे. यावरून वरेच हिंदु जैन म्हणून सांगत असवित, तरी त्याचा निषेध केला पाहिजे आणि जैन हे हिंदुसध्ये मिसळतील अशी जोराची चलवळ सुरुं केली पाहिजे” आहे की नाही या हिंदूची सदिच्छा ! त्याच सालच्या हिंदु महासभेत अशा प्रकारने ठरावही झाले आहेत. यावरून पहातां वैदिकांची खरी चलवळ कशाकरितां आहे, हे कलून येईल. इकडे जैन पुढारी जैन लोकसंख्या वाढेल कशी, याची काळजी करीत आहेत, तर तिकडे हिंदूसभा ही जैनसंख्या घटेल कशी या प्रयत्नांत आहे ! यावरून जैनसंस्कृति नष्ट कशी होईल हात्त या हिंदु पुढाऱ्यांचा प्रयत्न असावा असें सिद्ध होते, मागें एकदां वाईच्या ‘धर्मर्मार्तीह’ मारिकांत “जैनांची कृष्णकारस्थाने” या मथळयादालील लेखांत म्हटले होते की—“जैन हे नास्तिक आहेत, ते वेद मानीत नाहीत. म्हणून आभव्या देशांतून घालवून दिले पाहिजेत.” त्याच-प्रमाणे आर्यसमाजिश म्हणतात—जैन लोक नसते तर आम्ही जग आर्यसमाजी केले असते” आर्य समाजाचे खंडन जर कोणी केले असेल तर ते जैनांनीच होय. अजमीरक्या एका सभेत स्व. पं. गोपालदासजी वरैश्या यांनी आर्यदमा-जिणांना वाढांत जिकले होते. तात्पर्य जैनधर्म या सर्वीच्या पांचबोला पूजालेला आहे. म्हणूनच जैनधर्म तेवढा त्यांच्या डोक्यांत खुपते आहे.

चिन्मयजगत् १९२९ च्या अंकांत श्री. वर्वे एम्. ए. लिहितात—“वैदिक धर्मियांनी जर आपली संख्यावृद्धी करायची असेल तर बौद्ध व जैन यासारख्या खरोखरी हिंदु असलेस्थाना आपण वैदिक आहेंत अशी खात्री पटवून दिली पाहिजे. आणि संघटना केली पाहिजे.” यावरून कृष्ण कारस्थाने कोणाची चालकी आहेत याचा विचार करून जैनांनी फार सावधगिरीने दागले.

पाहिंजे, 'जैन हे इंद्रोच आहेत.' असे मात्रविष्णुचे या हिंदु लोकांना वेडच लागले आहे. डॉ. केतकर हे तर शाहीपुढे जैन हे भारतीय नसून पश्चिम एशियांतून अग्रवस्तानांत व तेथून हिंदुस्तानांत आले. असे आपल्या 'भारतीय समाजशास्त्र' या पुस्तकांत लिहितात. छणजे या हिंदून्या बोल-व्यापात, लिहियांत आणि बागण्यांत कोठे कांही मेळ आहे कां पहा. फक्त त्यांचे एकच धर्म आणि ते एनकेनप्रकारेण जैनांना नेस्तनाबूत करणे।

केतकरांच्या द्विष्णुप्रमाणे जैन हे परकीय असते तर ते मांसाहारी असते. कारण जगांत पूर्ण मांसाहार वड्य असा कोणता धर्म व समाज असेल तर तो जैनधर्मच होय! यावरून जैन हे मूळचे भारतवारी असून मागाहून येणाऱ्यांच्याच वा कारवाया सरु शाळ्या आहेत. इर्ही जेवढे मांसाहारी आहेत तेवढे परकीय आहेत. कारण निर्भीसाहारी जात जगाच्या पाठीवर इतरव कोठेच नाही. डॉ. केतकरांनी छट्टले आहे की जैन हे पश्चिम एशियांतून किंवा अरबस्तानांतून आले असावेत. यांचे कारण असे आहे की प्राचीन-काली भारतावाहिर अनेक देशांत जैनधर्माचा प्रसार शाळा होता. म्हणूनच अजूनही जैनांचे यावशेष इतर देशांत सांपडतात. यावरून जैन हे तिकडून इकडे आले, हे छणांचे करु शाहाणपणांचे होईल? स्वामी विवेकानंदांनी युरो-प्रांतही जैन नेदाचा प्रसार केला. छणून काय स्वामी लंडनचे रहिवारी होते?

शिंकंदर बादशहाने स्वामी कल्याणवर्मा या जैन मुनीला आपल्या बरोबर नेले होते. त्यांनी तिकडे जैन ज्योतिपश्चात व जैनधर्म याचा प्रसार केला व पुढे संन्यास विवीने मरण. साश्वले. असा इतिहासात पुरावा आहे. यावरून जैनधर्माचा भारतावाहिर प्रचार शाळा होता दाणूनच जैनांची बैदिष्ठ्ये इतरव्वही दिसतात. यावरून ते पररथ अंहत असे होत नाही. जैन हे आनादि-कालापासून भारतीयच आहेत. जैनांना इतिहास फार प्राचीन कालचा असून श्रीकृष्ण व जैनांचे बाबीसावें तोर्थेकर नेमीनाथ यांची कालगणना विद्वानांनी

केली आहे. जैनांच्या प्राचीनत्वाचा तुमच्या कैसरीतला पुरावा पहा. कैसरी तो. १२-१२-१९०४.

“ मंथ आणि सामाजिक व्याख्यानापासून जाणले जाते की, जैनधर्म अनादि आहे. हा विषय निर्विवाद आणि मतभेदरहित आहे. चांगल्याप्रकारे याचिपर्यंत इतिहासाचा पक्का पुरावा आहे.”

श्री. वरदाकांत मुख्योपाध्याय एम्. ए. झणतात—“ जैनधर्म हिंदू-चर्मांगसून सर्वथा स्वतंत्र आहे. त्याची शास्त्रा किंवा रूपांतर नाही. मैक्समुळ-रच्ये देखोल हेच मत आहे.

जैनांचा न्हास सुरुं ज्ञात्यानंतर अनेक जैन मंदिरांत हिंदुच्या मूर्ति स्थापन झाल्या; जैनांचे प्राचीन वैभव हिंदुच्या नांवावर विकले जाऊ लागले, आणि जैनांचे कित्येक अपूर्ण मंथ हिंदुची आपले झाणून जगापुढे आणले. भारतांतव्या कोणत्याही जातीप्रेक्षां जैनांचे प्राचीन अवदेश आधक उपलब्ध असूनही हिंदु इतिहासकारांनी जागून तुजून बोळ किंवा हिंदु या नांवानेच त्यांचा उल्लेख केला आहे. हिंदुची जो शब्दमंजरी आहे तीच जैनांची घनंजय-नाममाल होय. त्यात जैनांची नांवे आहेतही, पण व्याप्ती कोण? ही मंजरी काळिदासाची समजतात, पण प्रथम घनंजयनामसाडा, नंतर त्यावर अमर-कीर्तीची संतकृत टीका आणि शेवटी त्याची शब्दमंजरी तयार झाली आहे. अमरकोशकार जैन असूनही तो बोळ असावा असेच प्रत्येकांनी लिहिले आहे. जैनांचे प्राचीन मंदिर सांपडले तरी हा बोळ स्तूप असावा असेच हे हिंदू झाणतील, यावरून पहातां डॉ. केतकरासारख्या हिंदु लेखकांनी जैनधर्माची माहिती न घेतां केवळ मतसराने भरलेला जी विधानें केली आहेत ती चुकीचीच आहेत असेच कोणीही झगेल.

डॉ. केतकर आपल्या पुस्तकांत पुढे झाणतात, “ अनेक जैन सामुद्राणि यंथकार बाह्याण विषवेच्या पोटी जन्मले आहेत.” कुलदीन व भ्रष्ट

संततीला जैनसाधु होतांच येत नाही, हे डॉक्टरसादेवांना काय माहीतडी ब्राह्मण विधवेच्या पोटीच काय पण वाटेल त्या हीन जैनांच्या कुलांत व कसव्यादी अनिच प्रकारांने जनमलेला मनुष्य राष्ट्र होतो हे डॉक्टरांने छाणणे लरे आहे. पण कोणत्या घर्मीत ? ज्या घर्मीला व्यासाकारख्यांनी भूधविले आहे त्या हिंदु-घर्मीतच हे सारे खपते. पण 'कृष्णाचे बूळ आणि नदीचे मूळ कशाला पश्याचें' १

जरी डॉक्टर केतकरांचे छाणणे लरे मानले तरी त्यांत जैनांच्या साम-अर्थाचेंच महात्व दिसून येते. कारण ब्राह्मण विधवेच्या पोटी जैन साधु व ग्रंथ कार झाले आहत असे ते म्हणतात. अर्थात् जैन पुरुषाशी संबंध ठेवणाऱ्या ब्राह्मण विधवेच्या पोटीची संतति जर जैनसाधु किंवा ग्रंथकार होऊं शकते तर कुलवान अशा जैन स्त्रीपुरुषांच्या पोटीच राणांचा जन्म झाला असेल तो भद्र-साधु किंवा प्रभावशाली ग्रंथकार का होऊं शकणार नाही ?

खेर कृतम कोण ?

गेल्या दोन दूजार वर्षीचा इतिहास याहिला तर वैदिकांनी जैनांचे उपकार मानले पाहिजेत, पण ते तर वाजुलाच राहिले आणि उलट जैनांचे नेस्तनाबूद करण्याचा यांनी अव्याहत प्रयत्न चालविला आहे. हिंदूचे नाव एकलयानरोगर जैनांना त्यांच्याचिकित्सी आदर बाटावा असे एकदी कृत्य हिंदूनी किले नाही. उलट जैनांनी माव जगांतील सर्व प्राणिमात्रांवर उपकार केले आहित. जैन होते झाणून शकराचार्यांचा जन्म झाला, त्यामुळेच हिंदूत मठ-संस्था स्थापन कराल्या आणि जैनांच्या तत्वांना स्वीकार करूनच हिंदुघर्मीचे रसरूप थोडसे उच्चबल वनले. जैनधम व जैनांचे कार्य याविषयी भोठयोटीचा विद्वानांनी काय उद्घार काढले आहित हे सांगितले छाणजे जैनघर्मीचे जागतिक महात्व काय आहे याची थोडीशी कल्पना येईल.

प्रो. घर्मानंद कोसंवी—“ महावीर स्वार्मीनी अहिंसा घर्मीचा उपदेश केला नसता तर घरोप्रर यश्च झाले असते आणि आज हिंदुस्थानांत अहिंसेचे

नांवही राहिले नसते।” (सुबोध, संवत् १९८४ आश्विन)

प्रो. शुर्विंग—“ महावीरानें सांगितलेख्या धर्मवांचून जगांत शांती नांदावयाची नाही, करितो त्याचे दिष्ट्यत्व पत्करले पाहिजे। ” (श्री. चौथा-मल महाराजांच्या श्रीमहावीरांचा संदेश या पुस्तकांत वरील माहिती आहे。)

तिविधज्ञानविस्तार स. १९३३ अंक १ ला. “ पंचद्विडामध्येदेखील मांसनिवृत्ति आनादिकालापासून नसून ती जैनांच्या सहवासाने सुटली. दोन-हजार वर्षीपूर्वी मधुकार्याब्यावेळी मांस खात होते.

लो. टिळक शाणतात—“ यशांतील हिसेपासून ब्राह्मणांना जैनांनीच सोडविले। ” यावरून मांसाहारापासून ब्राह्मणांना कोणी परावृत्त केले याचा विचार करा.

लो. टिळक पुढे शाणतात की—“ शकाची कल्पना प्रथम जैनांनीच काढली. कारण सर्वांत महावीर शक तुना आहे। ” पहा (लोकमान्यांचे बडोदा संभेतील भाषण सन १९०४) जर आज लोकमान्य हयात असते तर आजच्या हिंदूप्रमाणे ‘जैन हे हिंदूच आहेत’ असे बडबडले असले काय?

वि. शानविस्तार अंक चौथा सन १९०४ पहा—“ जैनांनी जग शहाणे केले, दोडहजार वर्षीपूर्वी कर्नाटकांत हजारो ग्रंथ लिहून जैनांनी जगावर उपकार करून ठेविला आहे. हे जैनांना भूयाणावद आहे। ”

महात्मा गांधीजी शाणतात—(नवाकाळ ता. २७।१।१३२ चा अंक) भूतदया हे जैनांचे मुख्य तत्त्व आहे, सर्व अदिसावादी लोक मी जैनच समजतो। ”

कवि समाट रविंद्रनाथ टागोर—(अंनकांत वीरसंवत् २४५६ मार्गशीर्ष अंकांत) महावीरानें भारतांत असा संदेश सांगितला आहे की, धर्म हा काही सहजसामाजिक रुढी नाही, तो सत्य आहे. वस्तुस्वभाव आहे. मुक्ति याच धर्माच्या आश्रयाने मिळेल.

अशाप्पकारचे जागतिक विद्वानांनी अनेक युगावे देतां येतील, सांगण्याचा देतू हा की, जैनधर्माने जगासाठी महत्कार्य करून ठेविले आहे. तसेच ब्राह्मणांनी

जैनासाठी कांहीं केलशाचें कोणी सांगेल काय ! जैनांनी सर्वांच्या उदाराशाठी दयामय शांतिशर्म सांगितला. त्यांची अहिंसादि तर्खे दुसऱ्या धर्मांनी आत्मधातू केली, आणि त्या उपकाराची फेड कशी केली छाणाळ तर जैन हे यशविरोधी नास्तिक, वेद न मानणारे छणून त्यांचा नाश करावा, असा प्रचार केला. व जैनांनी हिंदू घणूनच जगावे अशी सदिच्छा धरली ! इतरेच काय पण आजपर्यंत जर हिंदुच्याच हाती राजसत्ता असती तर त्यांनी—‘जैनांनी हिंदू घणावे नाहीपेक्षां देशांतुन निघून जावे, अशी सहा तासाची नोटीघडी दिली असती. पण हिंदूंनी हे समजून असावें की सांग्या जाती जरी हिंदूंत मिसळल्या, तरी हे जैन तुझांला हार जाणार नाहीत ! प्राचीन संस्कृति, बुद्धिमत व शरीर-बल यात कशागेही जैनधर्म तुमच्यापेक्षां कमीप्रतीचा असता तर तो बोद्धाप्रमाणे तेव्हांच नामशेष क्षाला असता. बहुसंख्य अशा हिंदुसारख्या कट्टरविरोधी शबूर्णी हजारो वर्षे झगडूनही जो जिवंत आहे, तो काय हिंदू छणवून शेण्यासाठी ? जैनसमाज आपल्या शक्तीने व बुद्धीने जगला आहे व चातुर्थीने वैभवाचा उपभोग घेत आहे. याबद्दल त्याची तारीफद करावी लागेल. हा जैनधर्म म्हणजे कुंठीत लावलेले शोभेचे शाढ नसूत तो उमाट बटवृक्ष आहे. त्याच्या मुळवा शेषाच्या मस्तकापर्यंत गेळ्या असल्यामुळे तो सहज उपर्युक्त द्याणाळ तर शक्य नाही ! इतिहास सांगतो कीं जैनधर्मने जगांतील प्रत्येक धर्मसंस्थापकाच्या मुळपाया लालश्य आहेत. तो प्रत्येक धर्माच्या पांचवीला हजर गाहून, सर्वांच्या बारशालाही हजर होता व जनेकांचे बारावेहि त्यांनें पाहिल आहेत.

डॉ. फुंदर (एफिग्राफिक इंडिया, वाल्यूम पान २०६) म्हणतात—“जैनधर्म इतका प्राचीन आहे की त्याची उत्तरांच इतिहासाला देलील समजांने अशक्य आणि दुर्लभ आहे.” या सर्व इतिहासावस्त्र जैन हे हिंदू आंदत कीं हिंदू हेच जैन होते, हे वाचकांनीन ठरवावें आणि खरे कृतम् कोण ? साचाई विचार करावा.

आजपर्यंत हे हिंदू लेसक म्हणत असत की भ. महावीराने हिंदुमनीशुत्तम उटून जैनधर्म स्थापन केला. परंतु इतिहास संशोधनावरून जैनधर्माचे ग्राची-नव्य आजे सर्वांना सात्य करावें लागले आहे. मग जैन हे हिंदू कसे ठरणार ? तर त्यालाही या ब्राह्मणांनी तोड काढली आहेच. उदय पन ता. २११३। ४६३५च्या अंकांत श्री. सीतारामशाळी म्हणतात, “ जैन हे हिंदुच आहेत, त्यांचा धर्मसंस्थापक जो वृषभदेव त्यांचा उष्ट्रेल वेदांत आहे. तो वेदानुयायीच होता ” अशा या लिखाणाला काय म्हणावे हेच कळत नाही. आम्ही शास्त्री बुवांना विचारतो की वृषभदेव जर वेदानुयायी होता, तर व्यास, जैमिनी किंवा शंकराचार्य यांना काय जिनानुयायी म्हणार ? वृषभदेव जर वेदानुयायी होता तर त्याने सांगितलेल्या अद्विषाधर्मांचा उपदेश कोणत्या वेदांत संपढेल ?

हिंदु पुढाऱ्यांना प्रश्न ?

प्रत्येक उमेत हिंदूचे पुढारो वै. सावरकर डॉ. मुंजे वैगेरे लोक म्हणतात की—आजचे खिश्वन व मुसलमान हे पूर्वीचे हिंदुच आहेत. म्हणून त्यांनी पुढां हिंदु कां होऊं नये ? मी सुद्धां या पुढाऱ्यांना तोच प्रभ विचारतो की—हलीचे हिंदू हे प्रकेकाळीं जैनच होते. म्हणून त्यांनी तरी पुढां जैनधर्म कां स्वीकारूं नये ? ते जैन होते की नाही, हे माझ्या सर्व लिखाणावरून उत्तरावें व या प्रश्नाचे उत्तर द्यावे.

जैनांनी केलेली भारतांतील कामगिरी.

भारत आज पारंपर्यांत इनावरूप्येत आह परंतु एक काळ असा होता की भारतांतील वैभव व संपत्तीकडे बघून जगाचे डोळे दिपत होते, कला आणि विद्येचे माझेरघर अशी या भारताची कीर्ति होती. पण यांचे भेष कोणाला ? असेहे जर विचारलें तर त्याचे उत्तर एकच ‘ जैनधर्माला ’ असेच द्यावें लागेल. जैनांनी जगाला शाहाणे केले, असे मागील प्रकरणांत म्हटले आहे. तेव्हां त्यासंबंधी घोडीशी मादिती देणे जर्सर आहे.

जो युगारंभीचा धर्मोदेशक की ज्याच्या नांवाचा उल्लेख वेदासध्येही अहे, तो भगवान् वृषभदेव जैनांचा पदिला तीर्थकर होय। जगातला पदिला चक्रवर्ति जो भरतराजा तो याच धूपमनाथाचा मुलगा असून स्थान्याच नांवाने अजूनही हा देश भारतभूमि म्हणून प्रसिद्ध आहे. ऐतिहासिक काळांत पाहिले तरी चंद्रगुप्त आदि मौर्यसमाट जैनधर्मीने होते, अमरसिंह, वाघट, पाणिणी, चाणाक्य, शाकटायन असे हे विद्यारूप ग्रंथकार जैनांतर होऊन गेले असे. आदी चिदं करून देऊ, भट्टांजी दिक्षितानें जैनांच्या कौशिकावृत्तीच्या आधारानेच 'कौमुदी' लिहिली, भारतांतील आठ व्याकरणांचे कर्ते जैनच होते. ज्योतिष शास्त्राचे आद्य संशोधक जैनच आहेत, जैनांच्या आष्टांगावरूपाचे हिंदूचे पंचांग तथार झाले, हिंदू पंचांगे २७ नक्षत्रे भानतात, २८ वें नक्षत्र मानणे हे जैनशास्त्रानुसारच सुरु आहे. 'ओ-ना-मा-ऐ-दं' ही मंगलाचरणाची अक्षरे 'ऽम नमः सिद्धेभ्यः' या जैन महामंत्राचीच नक्कल नड्डे काय! आहिसाधर्माचे आद्य प्रवर्तक जैनच आहेत, तत्त्वज्ञान पूर्णवस्थेला जैनांनीच पोंचविले आहे. जगात शांतिरायक धर्म म्हणून जैन धर्माकडे च बोट दाखवावें लागेल. जगातील ९ चमत्कारांत जैनांच्यां धार्यालाच ४ आले आहेत. जैनांची मूर्तीपूजा बघूनच हिंदुलोक मूर्तीपूजक बनले. हजार क्वर्यांमार्गे जे शत्रिय राजे हातं ते जैनच होते? जैनांनी कलेली ही कामगिरी जर बाजूला काढली तर भारत सहारा वाळवटच बनेल! जैनधर्मे नक्ता तर आज गांतावाहिर दिसणारे कसाईखाने हिंदूच्या देवाल्यांत दिसून आले असते. आणि सर्वच भानाचार माझून राहिला असता, भारतांतील जैनांची स्मारके बाजूला काढली तर काय शिलक राहील? दर्भांची खुळी आणि संभेदी पट्टी हेच राहिले असते; यांत काय अतिशयोक्ति आहे? या सान्या आपल्या वीर पूर्वजांच्या स्त्राभिमानाच्या गोष्ठी विसरून जैनांनी आपल्याला हिंदू का झणवून घ्यावें हेच कळत नाही.

वर जी पांडीची माहिती दिली आहे तीवरल जैनाच्या कर्तवगरीचे अहंकार कळून येण्यासारखे आहे, ज्या गोषीमुळे जगांत भारताला भद्रत्व दिले जाते त्याचे उत्पादक किंवा कर्ते कोण आहेत हे पहा. इतका सर्व इतिहास झोळयाआहे करून लैन हे हिंदू आंदू असे बेशडक हणणाऱ्यांना आसी संगती की 'तुझी हिंदू एकेकाळी जैन होता. जैन आज जरी संख्यावलाने कभी असले तरी चांचा उच्चल इतिहास तुम्हाला ज्ञाकरा नाही.

जैन बंधुनो सावध!!!

कांही जैन पुढाऱ्यांची अशी भ्रामक समजूत शाली आहे की, आसी हिंदू मिसळवायावरीज देशाचे हित होणार नाही. हिंदू हाणविह्याने आमचा धर्म कोठे नष्ट होतो ? पण हिंदू पुढाऱ्यांच्या गोड थापांना बळी पडणाऱ्या अशा जैनांना आजर्थेतचा इतिहास अवगत नसावा असेच छाटले पाहिजे ! जैन हे स्वतंत्र हणणून राहातील तोपर्यंतच खांचा जैनधर्म राहाणार आहे, जैनांनी हिंदू इतिहासिलेले की 'जैनधर्म एकेकाळी होता' असेच भावी इतिहासकारांना लिहायेला गेल. "कोणतीहि लहान नदी भोठया नदीला मिळेपर्यंतच तिचे अस्तित्व असते." हे वाच्य नेहमी झोळयापुढे ठेवा. जैन आवकाचे आचार, विदार, आहार तरी जितके शुद्ध असतात तितके हिंदू शाधुचेही नसातात. पण तुम्ही जर हिंदू शाला तर तुमचा आचार शुद्ध राहील काय ! नदीचे गोडे याणी जर रामद्रात यासाठ साला आहे. पण तो स्वारटच राहाणार; हे लक्षांत ठेवा. आज जैनांनी हिंदू शालेच पाहिजे, असा कोणता कठीण प्रसंग तुमच्यावर आला आहे ? तुमच्या पूर्वजांनी तुमच्या स्वाधीन अमूल्य तत्वज्ञान, विपुल वैभव आणि उज्ज्वल इतिहासाची देणगी दिली आहे, ती तुम्ही कोणाच्या स्वाधीन करणार ? हिंदूधर्म उदात्त आहे अशा धापा मारणारांना तुम्ही त्यांचे हे आजपर्यंतचे सत्कृत्य राखवा. जैनांना हिंदूमध्ये तर मानाचे स्थान मिळणार

नाहींच पण जे हिंदूत मिसळले आहेत त्यांनाच पश्चात्ताप होत आहे. हिंदुधर्म जर उदात्त असता तर श्री, जवळकर आणि डॉ. आवेडकर यांनी 'मनुस्मृति' कां जालली असती ? खग हिंदू आपला प्राण गेला तरी आपला ग्रंथ जाळील काय ! हाच मनुस्मृति ग्रंथ वाचून महात्माजी म्हणतात—“ हा ग्रंथ वाचून मला फारदा तर शाळा नाहीच, पण उलट मांसाशनाळाच प्रोत्साहन मिळाले. म्हणून मी त्याचा अभ्यास केला नाही. ”

अर्थात् जे हिंदूचे ग्रंथ आपले म्हणायला हिंदूनाच लाज वाढते त्या हिंदुधर्मीत आहे तरी काय ! हिंदुधर्मीत मोक्ष अहि म्हणावें तर जैनांत ज्याप्रमाणे तीर्थकर व दुनी यांची मोक्षस्थाने म्हणजे निर्बिणभूमी दाखवितां येतात त्याप्रमाणे हिंदू देवांची मोक्षाची ठिकाणे कोणी दाखवितो काय ! नदी व नद्यांचे संगम ही यांची तीर्थक्षेत्रे पण ती तर प्रेते जाणप्याची जागा आहे, मग तीर्थ करूं ! इया धर्मीत मोक्ष नाही, तीर्थ नाही, क्षेत्र नाही, शान असले तरी शानोत्तर कर्म नाही; अशा धर्मांज्या पाठी लागून दाण हिंदू भा. साधु तुकाराम महाराज लेवडे वैकुंठाला रोले असें हे म्हणतात, पण इतर सर्वांचे वय खुटख्यावर तेही जातातच. पण यांत काय गौडबंगाल आहे ते जैनांनाच ओळखावे. हिंदुधर्माजवळ स्वतःचे अर्थे काय आहे ! विलायतेत कचा माल नेतात आणि तोच पक्का करून भारतांत पाठ-वितात. त्याप्रमाणे जैनांच्या साधनसामुग्रीवरच हिंदूचे सर्व बाहित्य तयार कराले आहे, असें असून जैनांनाच हिंदू ब्वावें काय ! जैनदर्शन आणि जैन-संस्कृत यांचा नाश क्षाला की भारत हिंदुमय क्षालाच द्वाणून समजावे. जैनधर्म निर्भेद दुधाप्रमाणे आहे. दुधापासून अनेक पदार्थ होतात त्याप्रमाणे जैनधर्मांपासूनच हिंदू आहि अनेक धर्म निघाले आहेत, तथापि दुधाची किमत ताकाला कर्धीच येणार नाही !

‘ज्याला नाही धर्मांचा अभिमान त्याचा जन्म पशुसमान,’ जैन वंधुंनो, तुमच्या पूर्वजांनी धर्माकरिता प्राणार्पण केले आहे. हिंदूक्षून अनेक

अत्याचार सहन केले आहेत; हिंदूनीं जैनांचा छल केला आहे, याची साक्ष मुरुरेला मीनाक्षीच्या देवबांत अजूनही पहायला मिळेल! जैनांच्या छलाचा स्मृतिदिन म्हणून अजूनही तेथें वार्षिक स्मृतिदिन करितात व त्यांवळी एक कृत्रिम पुतळा तयार करून जैन म्हणून त्या पुतळ्याचा शिरच्छेद करतात आणि ते शिर बाजतगाजत यात्रेतून मिरवतात. हेच हिंदूधर्माच्या नंधुप्रेमाचें आणि उदाचतंचे प्रतीक काय? अमेरिकन स्थिंची थट्टा केल्यावद्दल एका निप्रोला जिवंत जाग्रत्याचें एकत होतो. पण हजारो वर्षे निष्कारण ज्या जैनांचा हिंदूनीं अव्याहृत छल चालविला आहे, ते जैन हिंदूच काय? जैन हे हिंदू असते तर हिंदूनीच त्यांची अदी कन्तल केली असती काय? अप्यत् जैन हे जैनच आहेत आणि जैनच राहतील! अनंत अडचणी सोसून ज्या जैनांनी आपले जैनत्व राखिले आहे, ते काय आज हिंदू बनविष्यासाठी? जैन नंधूनो तुमच्यासमोर भगवान् अकलंक व निष्कलंक यांचे दिव्य चरित्र आरे; धर्मासाठी निष्कलंकाने आत्मविद्यान केले आणि अकलंकाने अनेक कट सोसून बौद्ध धर्माचे लंडन केले, मुघलच्या राजवाच्या दरबारात लोखंडाच्या घाण्यात घालून गाल्ले तरी जैन मुनीर्नीं आपला 'धर्म रोडला नाही; या उदाहणाचा तुम्हांला कसा विसर पडेल?' 'जैन भाणि हिंदू ही पकाच आर्याची औरस संतति' म्हणून आम्ही जर हिंदूंच्या मर्द्यास मिठा मारली तर निष्कलंकासारखे मृतात्मे काय म्हणतील?

डॉ. अंबेडकर म्हणतात की—“हिंदूधर्मे सोडतांना मला फार वाईट वाढते, पण काय करू हिंदूधर्मीत पक्षपात भरला आहे. समताभाव मुळीच नाही, म्हणून सोडणे भाग पडते.” हिंदूधर्मीत समता नाही म्हणून झट हिंदूच बाहेर पडत आहेत तर जैनांनी हिंदूत समावेश करून घेतल्यात त्यांना कोणत्या सुखाचा अनुभव येईल याचा विचार करा. कांदीं जैनवंशु हिंदूधर्मेत शरले आहेत व त्यांना वाढते कीं आपण मोठे राजकाऱ्णी आहोत; परंतु दें राजकारण तुमच्या अंगलट आल्यावांचुन राहणार नाही, हे पके स्थानांत.

असू था ! अरिहत देव, निश्चय गुरु व सिद्धांत शास्त्र या रत्नत्रयीला मुक्तना-
जैनधर्माच्या नाशाला कारण बनू नका, उच्चतमतत्वाने, अनेकांतवाद, आगम-
शास्त्र, अहिंसातत्व, कर्मसिद्धांत ही पृथ्वीमोलाची देणगी तुमच्या हाती आहे.
सूर्यनूसच तुम्ही अल्पसंख्यांक असूनही जगभागी आहात, हिंदूत मिसळत्याने-
स्वराज्य प्रिळेल ही आगमक कल्पना उराशी बाळारू नका, ज्यावेळी स्वराज्यक
भिळेल ह्यांबळी अहिंसेचा-अर्थात् अहिंसाधर्म प्रस्थापक भ. वृषभनाथांचाचा
जयजयकार होईल. हजारो धर्म निघाले आणि त्यांनी जरी विश्व अयपिले तरी
शेवटी जैनांचा अदिशा धर्मच शांतियुगाचा, मार्गदर्शक होणार आहे. ज्यान
गोष्ठीचा गंधारी इतर धर्मांत पहाण्यास मिळणार नाही, अशा अनेक गोष्ठीचाहा
शोध लावून तुमच्या पूर्वजांनी तुमचे हृत कंकें आहे, जोपर्यंत तुम्ही जैन
रहाल सोपर्यंतच तुमचा उज्ज्वल इतिहास सर्वांना दिष्पविणारा ठरेल !

तुमच्या पूर्वजांनी कधीही कांणाचा द्वेष किंवा छळ केला नाही, तुम्ही ही-
हिंदूचा निष्कारण द्वेष करू नका, परंतु जैनधर्मांत जन्मल्याचे विसरून जाऊ.
नका, एवढीच माझी विसंति आहे.

परिशिष्ट.

जैन आणि मुसलमान.

आजचे हिंदु हे प्राचीनकाळीं जैन होते हे सांगितत्यानंतर आमच्याहा
मुसलमानांच्या प्राचीन धर्मवद्वालचा प्रभावी डोड्यासमोर उभा राहतोच [१]
अरबस्तानांत पैगंबर महामदाने इस्लाम धर्माची स्थापना केली. स्थापूर्वी तेपील-
लोक मूर्तिपूजक होते ही गोष्ट तर निर्विबादच आहे. परंतु ते मूर्तिपूजक लोक-
कोणत्या धर्माचे होते आचा खोडा निवार केल्यास जैनधर्माचा प्रसार तेपीलक
जाऊन पोचतो, असेहे दिसून येईल. या विषयाबरील आमचे लिखाण स्वतंत्र
आहेच. तथापि या पुस्तकांत उपर्युक्त तंत्रांडा भाग या परिशिष्टांत देत आहे...

हिंदू इतिहासकार म्हणतात कीं, पूर्वी कावूल, कंदाहार इकडे हिंदु-
भर्मच होता. धूतराष्ट्राची राणी ही कंदाहार देशाची राजकन्या होती आणि
स्थावरुमन्त्र तिचे नांव 'गांधारी' असे पडले होते. हा इतिहास सर्वांना
अविदितच आहे. दीडदोन हजार वर्षीपूर्वी भारताचा अर्थात् अधिक भाग
जैनधर्माचे होता व कोटींनी सोजण्यासारखी जैनांची लोकसंख्या होती.
इतरेच काळ पण जैनांची लोकसंख्या एकेकाळी ४० कोटि अवृद्ध्याचे
शूलिहातकारांनी म्हटले आहे, हे किंतुकांना खोरेहि बाटणार नाही. परंतु
इराण, अफगाण, अरबस्तान, बलुचिस्तान वरैरे भागांत पूर्वी हिंदुधर्मी लोक
होते, असे जे म्हटले जाते, ते लोक वसुतः जैनधर्मीच होते. असंत प्राचीन-
काळीं त्या रुच भागांत जैनधर्मच होता. कालांतराने तेच हिंदुधर्मी बनले व
दुष्टे त्याच लोकांना पैगंबर महामदाने इलामधर्माची दीक्षा दिली. कारण
जैन आणि मुसलमान या दोन्ही धर्मांनी मूलतत्वे तुलनात्मक दृष्टीने
पाहिल्यास त्यांत वरेच साम्य असल्याचे दिगून येते. जैन आणि मुसलमान
संस्कृति ही जवळचीच असावी असा जो संशय नेहमी घ्यक्त केला जातो
स्थावे कारण हेच आहे. जैनांचा देव जसा गुणवाचक आहे त्याचप्रमाणे
मुसलमानही गुणाचेच उपासक आहेत. अहित, सर्वज्ञ, वीतराग, तीर्थकर ही
ज्ञावे जीवी अतितिवाचक नाहीत, तसेच पैगंबर, महामद, रहीम ही नवेद्यी
त्याच अर्थी आहेत. पैगंबर-पैगं-अंबर (वस्त्र) दिगंबर-दिन-गं-अंबर, यांतील
साम्यही लक्षांत घेण्यासारखं आहे. 'रहम' म्हणजे दया व 'रहीम' म्हणजे
दयालु यावरुन मुसलमानांच्या दयाधर्मांचा वोध होता. 'निश्चेष' या शब्दां-
ऐवजी मुसलमान 'फकीर' हा शब्द वापरतात. निस्तृही याअर्थी नंगा
फकीर असे म्हटले जाते व 'नेगेकू खुदा डरता हे' यांमध्येही जैन
मुर्मीची निश्चृहताच दाखविली आहे. जिन या शब्दाचाच अपश्रेश
'दिन' हा शब्द असावा. 'अह्मा-घट-जिन' याचाच अपश्रेश
'अह्मा-उद्द-दिन' हा शब्द आहे. जिन हा शब्द मुसलमानांत होता.

महणुनच डॉ. केलकरांनी भारतीय समाजशास्त्र पुस्तकांत पान १५३वर म्हटले—
आहे की—“जैनधर्म प्रथम पश्चिम पश्चिमांतून आला असावा, ‘जिन’
नांवाचा देवतासंघ असावा व तो अरबस्तानांत पिशाचसंघ झाला, आणि
त्याच खच्छवांत अरबस्तानांत जिनांचे अस्तित्व मान्य आहे. अरबस्तानांतील
बाणी तुर्कस्तानांतील देवता हिंदुस्तानांत आवधा, त्यांतच जिन देवता होत्या.”
डॉ. केलकरांनी जैनांचा देव जिन हा परकमा देशांतून इकडे आला, म्हणजे
जैन हे परके हे दातविष्याकरितां वरील मजकूर दिला आहे, पण प्राचीनकाळी
जैनधर्माचा त्या सर्व देशांत प्रभास देशांत होता व त्यामुळेच मुसलमानांतही जैन तत्वाचे
अवशेष राहिल्याचे दिसून येते तो काळ फार प्राचीन असल्यामुळे विश्वसनीय
असा पूर्ण इतिहास मिळणे कठिण आहे, ज्याकालीं मारतांत हिंदूनी जैन राजाना
वैदिक बनविलें, त्याच्वेदीं काबूल कंदाहार वरैरे भागांतील जैनही हिंदु बनले
व नंतर मुसलमान झाले, कारण मुसलमानांत हह्डीं जो ‘गोवध’ पूज्य मानला
जातो, तो वैदिकांतील गोमेध यज्ञांचीच खूण आहे, गोमेध यज्ञाची ही रुढी
कायम ठिकून राहिली असावी. अद्यापही दक्षिण हिंदुस्तानांत निलगिरीजवळ
तोहा नांवाच्या हिंदू जातीत मृत माणसावरोबर गाय दहन करण्याची प्रथा
आंह. स्वर्गीत दूध प्याकयास गाय पाहिजे महणून जिवंत गाय जाळली जाते.
(पहा विजयी मराठा वर्ष १४ अंक २८) यावरून गोवधाचे पाप मसलभा.
नावर नसून हिंदूवरच करै आहे, हे दिसून यंडील, मुसलमान धर्म हा जैन
हिंदु धर्माच्या भिंशानें वनलेला नवा धर्म महंमदानें स्थापन केला.

कौरव, पांडव, यादव वरैरे वंश जैनधर्मी असल्याचे जैनग्रंथांतील
कथावाढ्याचारून दिसून येते. कंदाहारदेशाची राजकन्या ‘गांधारी’ होय,
परंपरेने गांधारी हे नांव जैन खियांत अद्यापही चालू आहे. यावरून पांडव-
काळीं कंदाहार भागांत जैनधर्मच असला पाहिजे असे दिसून येते. भटाची
गांधारी, किंवा भासल्याची गांधारी अमें काणी ऐकले नसेल. पण जैनांत
घरोघरी गांधारी नांव दिसून येते. शिकंदर बादशाहानें कल्याण नांवाच्या जैन

गुनीला इराणांत नेत्याचे इतिहासकारांनी लिहिलेच आहे. यूनानमध्यस्था अथेन्स शहरी एका भ्रमणाचार्याचे समाधिस्थान असल्याचे (इंडियन हिस्टोरिकल कार्टली, भाग २ पान २९३ वर) लिहिले आहे. एक काळ असा होता की जैन मुनि त्या देशांतून धर्मप्रसारासाठी गेले होते आणि त्या सर्व देशांत जैनधर्माचा प्रसारही क्षाला होता. एसियाटिक रि. स. भाग ३ पृष्ठ ६ वर लिहिले आहे की “ अवग वेलगूळ (जैनतीर्थक्षेत्र) येथे अरबदेशांतून बरेच लोक आल्याचे कळते.” इ. स. १२८ ते १४० च्या दरम्यान पांडववंशी चौथा राजा उम्रपेरु यांने ग्रीक बादशाहा आगस्टस याच्या दरवारी आपला वकील पाठविला होता. आणि जैनधर्माचा उपदेश देण्यासाठी एक नम मुनीहि गेले होते. (ऐ. जैनवार पान ६२)

‘ अकगाणीस्थानांत बौद्धधर्माचा प्रसार ’ या विषयावर लेखक श्री. कामत यांनी ता. १३१०।३६ च्या ‘ प्रभा ’ मध्ये लिहिले आहे की— “ अकगाण आणि इराण या देशांत संशोधन चालू आहे. इ. सनापूर्वी पांच हजार वर्षांच्या वेळेचे निहार, मठ आणि मूर्ती सांपडल्या आहेत. त्या बौद्धाच्या असाऱ्यात.” अकगाण इराण वरैरे भागांत इ. सनापूर्वी पांच हजार वर्षे इतक्या प्राचीन मूर्तीं वरैरे सांपडल्या आहेत हे खरे आहे. परंतु या प्राचीन वस्तु बौद्धाच्या आंहेत क्षणणे किती चुकीचे आहे पहा. बौद्धधर्मसंस्थापक महात्मा कुद्र हे २५०० वर्षांपूर्वी होऊन गेले, मग इतक्या प्राचीनकाळी ज्या मूर्तीं दोत्या त्या जैनांच्याच हात्या हे सत्य आहे. ‘ माहन जो दासे ’ नांची जी प्राचीन संस्कृति होती त्यांतही जैनधर्माचे पुष्कळ साहित्य उपलब्ध झाले आंहे. परंतु या ब्राह्मण लेखकांना जैन संस्कृति खणणे जिवावर येते; झणूनच कालाचाही विचार न करतां त्याचे श्रेय बौद्धाकडे देतात. वसुतः पांच हजार वर्षांपूर्वीचीं जीं मठ-मंदिरे व मूर्तीं सांपडतात तीं जैनांचीच आहेत. इराण, अकगाण, अरबस्तान वरैरे देशांत हे जे प्राचीन अवशेष सांपडतात ते जैनांचे असुन तिकडे एकेकाळी जैनधर्म होता हेच त्यावरून दिसून येते.

‘जैन जाति महोदय’ या पुस्तकांत असें हाटके आहे की—“मदिना महानुन मुखलमानांचे जे क्षेत्र आहे त्याचे पूर्वीचे नांव ‘मधुवन’ असें होते. त्या क्षेत्रात ज्या प्राचीन जैनमूर्ती होत्या” त्या उर्व एक ठिकाणी ठेवल्याचा उल्लळ सदर पुस्तकांत आहे.

ता. २५५५३८ च्या केसीत प्राचीन नाण्यासंबंधी लिहिताना हाटके आहे की—“ए. व. दिशीत भानी प्राचीन नाण्याचा शोध केला असून स्थानी असें खिडके केले आहे की—‘पुणतन काढापासून ह. स. तेराशी पंचवीसपर्यंत मुसलमान राजांनी आपल्या नाण्यावर ‘शी’ अशी अक्षरे लिहिली आहेत. महमदाचे मक्का व मदिना येथे प्रयाण झाले. त्याचे नांव ‘जिनयान’ असें रूप केल्ले आढळते. यात महमदाला जैनांच्या मुख्य कडशीचे किंवा द्रष्टाचे नामाभिदान दिल्याचे आढळते.’”

तरील दोनतीन अजैन लेखकांच्या उत्तान्यावरून पाहतां—पैगंबर महामद मक्का, मदिना आणि जैनधर्म यांचा संबंध होता. म्हणूनच त्या देशांतून जैनांचे अवशेष असल्याचे आढळतात. या घोड्याशा विवेचनावरून जैनधर्मांचे प्राचीनत्व, भारताचाहीरोल त्याचा प्रधार आणि हिंदूहून जैनांचे भिन्नत्व हे उद्द्य दिलून येते. विचारी वाचकांनी या सर्व लिखाणांचा उपयोग करून शांतपणे विचार करावा आणि मग जैन हे हिंदू आहेत काय? याचा निर्णय उरवावा.

जैनधर्म व मुसलमानी धर्म यांचा कसा संबंध आहे हे थोडक्यांत वर जागीले आहेच, भारतावर मुसलमानी लोकांच्या स्वाभ्या हीऊ लागल्याभंतर व येथे त्यांनी राज्यव्यापत केल्यानंतर त्यांच्याकडून जैनांचा छळ इलाला असला तरी दिलूनी जैनांचा सर्व दृष्टीने जवळा छळ केला आहे त्याच्या पासंगासही मुसलमानांचा छळ लागणार नाही. कार काय पण मुसलमान राजांनीच जैनधर्माला आश्रम दिल्याचे दिसून येईल.

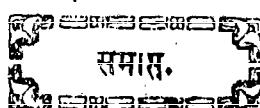
पादोऽप्यर्थं

प्रत्येकम् ३१, ओटारकीम् ७४/५, प्राचीनरूप
(६६) अश्विनी, पुने, ८५

महाराष्ट्रात व इतरत्र जैन देवस्थानला ज्या देवगणा व इनामे मिळाली आहेत ती मुसलमान वादशाहांनीच दिली आहेत आणि ती यहुतेक बंद करण्याचे श्रेय मात्र हिंदुजे व हिंदु लोक यांच्याकडे आहे. महानूनच हिंदु-ऐक्षां मुसलमान जैमाना जवळचे वाटतात. कुराण व जैन पुराण यांतील नोंतितत्वांतही पुष्कळ साम्य दिलून येते. झळून घरमजाता अकबर वांदशाहाला जैन तत्वे अधिक पटली होती व त्याने जैन सुनीला जगत्गुरुची पदवी दिली होती. त्याचे जैन गुरुच्या उपशाने त्याने हिसा बंद केली होती. किंत्येकांच्या मते अकबर हा जैन धर्मदीक्षित होता. पादरी पिंबेरो (Pinheiro) हा शूणतो—अकबर हा जैनधर्मानुगायी होता. अबुलफजलने लिहिलेल्या एने अकबरी ग्रंथांत त्यावेळज्या नम्र साधूने चागले वर्णन आहे. औरंगजेब वाद-आहाने देखील जैन साधूंचा आदर केल्याचा उल्लेख आढळतो.

महंमद धोरीने देखील जैन नम्रताधून्ता आदरसंकारे केला होता. इतकेच नव्हे तर त्या वादशाहाच्या वेगभसाकैवाने दिगंबर जैनाचायांचे दर्शन केले होते. (जे, ठिं, भा, पा, ३५) अगोदरच मुसलमान लिया पडलानांन असतात त्यांत वादशाहाची राणी, तिचे नखही कोणाऱ्या दृश्येस पडणार नाही, अशा महाराणीने जेव्ये जैनाचायांचे दर्शन घेतलं, तेथे बाजारांत धक्के सात जाणाऱ्या हिंदु लियांनी नम्र पुनीची निरान निरा तरी करू नव्ये. कारण सहभारताते श्रावकांच्यांचे नाकप आहे की—“नीव्रेयो यत्यत्मुख” नम्र मुनि ज्याच्या नम्नुख येतील तो पृष्ठी जिकून येईल, असे तें शुभचिन्ह आहे.

असो अशाप्रकारची अनेक उदाहरणे देतां येतील, पण स्थलाभावास्तव देतां आली नाहीत. पा. पुस्तकांतील सर्व पुरावे पाहिल्यानंतर तरी जैनाना हिंदु बनविण्याचा अटाहास लोहून घावा.

क्षीर्तनसप्राट श्री. तात्यासाहेब चोपडे
यांच्या प्रभावी लेखणीतून बाहेर पडलेले

पंढरपूरचा विठोबा

- विठोबाचे देऊळ कोणाचे ?
- ते महाराष्ट्राचे दैवत कसे बनले ?
- जेन देवालयाचे परिवर्तन कसे झाले ?
योना सादृत व सप्रमाण इतिहास या पुस्तकात
पुदेश्वरीतीने मांडला आहे.

—: पंढरपूरचा विठोबा :—

- * हे पुस्तक पंधरा वर्षापूर्वी प्रसिद्ध झाले.
- * त्यासंगर्थी चित्रमयजगतमध्ये टीकालेख आले.
- * आणि त्या वादाचा अखेर निकाल काय झाला ?
हे सर्व नवीन आवृत्तीतच वाचा !

आपल्या प्रतीकांठी नाही नोंदवून ठेवा.

अधिक प्रतीक घेणारांनी सवलतीसाठी पचव्यवहार करावा.
पुस्तकाची किमत १ रुपया.

मिळण्याचा वक्ता :—

श्रीवीरग्रंथमाला, सांगली.